

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Obraz Ruska ve vybraných českých elektronických
médiích v kontextu syrského konfliktu**

Bc. Vojtěch Patříčný

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program: Blízkovýchodní studia

Studijní obor: Blízkovýchodní studia (F17N0109P)

Diplomová práce

**Obraz Ruska ve vybraných českých
elektronických médiích v kontextu syrského
konfliktu**

Bc. Vojtěch Patříčný

Vedoucí práce:

Mgr. Ivan Ramadan, Ph.D.

Katedra Blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů, literatury, elektronických zdrojů a znalostí získaných v rámci studia na filozofické fakultě.

Plzeň, květen 2018

.....

Obsah

ÚVOD	7
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Diskurz.....	9
1.1.1 Diskurzivní analýza	11
1.2 Kritická analýza diskurzu.....	12
1.3 Trojdimenzionální přístup Normana Fairclougha.....	15
1.4 Socio-kognitivní přístup Teuna van Dijka	17
1.4.1 Dijkův koncept ideologie	20
1.5 Diskurzivně-historický přístup Ruth Wodak	21
1.6 Přístup v této práci	22
2 MÉDIA	23
2.1 Média a diskurz	24
2.2 Zpravodajské hodnoty	25
2.3 Gatekeeping	28
2.4 Agenda setting	28
2.5 Framing.....	29
2.6 Teoretická role (válečných) zpráv	30
2.7 Etický kodex.....	31

3	SYRSKÝ KONFLIKT NA POZADÍ ARABSKÉHO JARA.....	33
3.1	Syrský konflikt	34
3.2	Rusko-syrské vztahy	35
3.3	Vnímání Ruska v České Republice	38
4	METODICKÁ ČÁST	39
4.1	Výběr analyzovaných médií.....	39
4.1.1	Idnes.cz	40
4.1.2	Novinky.cz	41
4.1.3	CT24.cz	41
4.1.4	Parlamentnilisty.cz	41
4.2	Příprava výzkumu	42
4.2.1	Výzkumné otázky	42
4.2.2	Kvóty výběru.....	43
4.2.3	Výběr analyzovaných textů	45
5	VÝZKUMNÁ ČÁST	46
5.1	Realizace výzkumu	46
5.1.1	První událost: období 30. 9. – 2. 10. 2015	46
	Idnes.cz	46
	Parlamentnilisty.cz	48
	CT24.cz	50
	Novinky.cz	52
5.1.2	Druhá událost: období 24. 11. – 2015.....	55
	Idnes.cz	55
	Parlamentnilisty.cz	57
	CT24.cz	59
	Novinky.cz	61
5.2	Závěr	65

6 ZDROJE	67
7 PŘÍLOHY	77

Seznam zkratek

DA – Diskurzivní analýza

ČR – Česká republika

ČT – Česká televize

DHP – Diskurzivně-historický přístup

IS – Islámský stát

KAD – Kritická analýza diskurzu

MfD – Mladá fronta DNES

NATO – Severoatlantická aliance

OSN – Organizace spojených národů

SSSR – Sovětský svaz

USA – Spojené státy americké

USD – Americký dolar

ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá analýzou pohledu vybraných českých zpravodajských serverů na angažmá Ruska v dosud trvajícím syrském konfliktu. Aktivní zájem o aktuální dění v regionu Blízkého východu je v mém případě dlouhodobý. Při detailnějším vyhledávání informací o aktuálním dění je možné, zejména v případě Blízkého východu, setkat se s různými pohledy na jednu konkrétní událost. Klíčem k získání co možná nejobektivnějšího a relevantního přehledu v dané regionální problematice může být právě rozbor článků více zpravodajských zdrojů, v ideálním případě i cizojazyčných. Málokdo však ovládá jazyky všech zkoumaných, či zainteresovaných lokalit a disponuje dostatkem času zabývat se do hloubky každou uplynulou událostí. Často tak mnohým nezbyvá, i při dnešní široké škále informačních zdrojů, nic jiného, než důvěřovat oblíbenému zdroji, čímž je úhel pohledu na věc do značné míry zúžen.

Snadný a většinou bezplatný přístup k internetovému zpravodajství znamená zvyšující se čtenost těchto zdrojů, v protikladu k čtenosti tradičních novin v tištěné podobě. Využití dostupnosti článků, a to právě těch internetových, bude tudíž dle mého názoru relevantní a poskytne mi možnost analýzy velkého množství dat. Získaná data poskytnou komplexnější obraz toho, jak česká média nahlíží na angažmá Ruska v občanské válce v Sýrii.

K analýze vybraného mediálního obsahu jsem zvolil metodu kritické diskurzivní analýzy, konkrétně kombinaci analytických přístupů třech předních odborníků v tomto oboru, Normana Fairclougha, Teuna van Dijka a Ruth Wodak. Faircloughovo pojetí analýzy diskurzu spočívá v trojdimenzionálním modelu, jehož pilíři jsou analýza textu, diskurzivních praktik a socio-kulturních praktik. Van Dijkův socio-kognitivní přístup klade důraz na vzájemný vztah diskurzu a ideologie. Diskurzivně-historický přístup Ruth Wodak se zabývá analýzou diskurzivního jednání z hlediska jeho proměn a vývoje v čase.

Základními cíli práce je pomocí kritické diskurzivní analýzy zjistit případné změny mediální interpretace v otázce ruské intervence v Sýrii ve vybraných elektronických médiích v čase a pokusit se rozkrýt důvody,

které k těmto změnám mohly vést. Analýza si rovněž klade za cíl odpovědět na otázku, zda vybraná média vojenské zapojení Ruska v syrském konfliktu legitimizují či nikoliv a jakých prostředků k tomu využívají. V rámci rozboru obsahu jednotlivých deníků budu také sledovat, zda je rámování hlavních aktérů a událostí v rámci raného periodika jednotné, či nikoliv, a jaké mohou být příčiny případných odchylek.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Jak už bylo řečeno v úvodu, předmětem zkoumání této práce bude analýza diskurzu, v rámci něhož je v českých elektronických médiích představována role Ruska v syrském konfliktu od roku 2015. Teoretická část práce vysvětluje, co pojem diskurz znamená a zahrnuje, neboť to pokládám za nezbytný rámec pro zkoumání v dalších částech práce. Představím rovněž stručný výčet nejužívanějších metod analýzy diskursu, abych se v další fázi mohl zabírat pouze podrobnější definicí zvolených metod, které budu ke kvalitativní analýze diskurzu/ů zpravodajských serverů využívat. V neposlední řadě vysvětlím pojmy jako například ideologie, hegemonie, či moc, které se budou v průběhu práce často vyskytovat. Rovněž budu prezentovat faktické údaje o internetových zpravodajských médiích v České republice.

1.1 Diskurz

Pojem diskurz je rozpracován v mnoha vědních disciplínách, což má za následek různé interpretace jeho významů. Terminologická nejasnost má příčiny rovněž v synonymních pojmenováních, které se více či méně odchyľují od pojmu diskurz jako např.: text, sdělení, jazykový projev, nadvětný útvar, přednáška, řeč aj. Přesto můžeme v zásadě, dle tradičního jazykovědného pojetí, za diskurz označit jakýkoliv mluvený projev nebo text delší než věta. Funkce a význam termínu se mění také v závislosti na zvolené metodologii. Podstatné je, z perspektivy jakého teoretického rámce k němu přistupujeme, tedy jestli z lingvistického či sociologického (Schneiderová 2015: 20, Kraus 2008: 112).

Podle lingvistky Jany Hoffmannové jediná shoda, která panuje mezi uživateli pojmu je, že se diskurz „vztahuje k užívání jazyka v interakci a že bývá tradičně spojován spíše s projevy mluvenými než psanými“ (Hoffmannová 1997, 8).

Lingvistické pojetí diskurzu se vztahuje pouze na konkrétní aplikaci jazyka v textech, jehož formy řeči a druh interakce jsou považovány za obecný produkt dorozumívacího procesu, který se může stát součástí institucionální oblasti. Na rozdíl od sociologického rámce (viz. níže) nezohledňuje sociální kontext. Z lingvistického pohledu považujeme pojem diskurz za nadřazený pojmu text. Atributy textu vyplynou z porovnání či sloučení mnoha textů, které vznikají v určitém společensky podmíněně omezeném prostředí, což vede k obdobnému komunikačnímu jednání (Schneiderová 2015: 20 - 21).

Ze sociologické koncepce diskurzu vychází dnešní humanitní vědy. Důvodem, proč některé obory, především lingvistika, začaly nahlížet na komunikační akt v sociálním kontextu, byla stoupající popularita post-strukturalismu a s ní i změna pojetí jazyka. Jazyk byl považován nejen za entitu konstruuující svět, nýbrž i za vědění daného oboru. S tímto konceptem přichází v 60. a 70. letech minulého století francouzský filosof Michel Foucault (Sedláková 2014: 430), který se ve svých dílech *Slova a věci* (1966), *Archeologie vědění* (1969) a *Řád diskurzu* (1971) snaží formulovat „pravidla a zvyklosti, které v určitém čase regulují vznik textů různých myšlenkových oblastí a žánrů (vědecké, politické, náboženské, umělecké)“ (Kraus 2008: 115). Podle Foucaulta je pro každé formování diskurzu typické *epistémé* (poznání). „Epistéma je základní vzorec historicky podmíněného poznání v určité epoše“ (Ibid.). Charakter *epistémé* se v dějinách lidského myšlení proměňuje, překrývá, opakuje, zaniká nebo navazuje na další. Obor zabývající se vyhledáváním a zkoumáním *epistémé* lze podle Foucaulta nazvat archeologie vědění (Kraus 2008: 116). Foucault archeologii vědění dále rozšiřuje o koncept *genealogie vědění*, jejímž předmětem studia je vztah mezi věděním a mocí. „Moc potřebuje vědění, které ji autentizuje, a současně vědění potřebuje moc, aby se mohlo prosadit“ (Sedláková 2014: 433 z Bočák 2009: 122). Tento koncept je pro tuto práci důležitý, neboť napomůže ke zjištění, zda, a pokud ano, tak jakým způsobem, je prostřednictvím diskurzivní praxe společnost ovládána a ovlivňována. Pojmem *dispozitiv*

Foucault označuje soubor institucionálně zajišťovaných prostředků a opatření, které mají za cíl splnit určité společensky regulované cíle (např. ekonomické, politické, medicínské). Odlišují se tím, jakou pozici zúčastnění jednotlivci zastávají a jaký mají status v rámci diskurzu¹ (Sedláková 2014: 435; Kraus 2008: 116).

Ve své práci se budu řídit foucaultovskou koncepcí diskurzu. Jinak řečeno, diskurzivní analýza založená na těchto principech si bude klást za cíl rozklíčovat sociální praxi vybraných textů a odhalit v otázce mediálního obrazu Ruska případný vztah mezi diskurzem politickým a diskurzem žurnalistickým. Hledat regulující činitele a pravidelnosti, které se objevují v elektronické mediální interpretaci ruského angažmá v syrském konfliktu v České republice, a tudíž se pozitivním či negativním způsobem podílí na hodnocení zmíněné problematiky. Dále vyjdeme z tvrzení Schneiderové, že „diskurzy konstituují naše objekty“ (Schneiderová 2015: 24). Diskurzivní struktury jsou závislé na způsobu, jakým interpretujeme události a věci a přiřazujeme jim určité významy ve významovém aparátu. Ony události a věci se nám posléze jeví jako reálné (ibid.).

1.1.1 Diskurzivní analýza

Diskurzivní analýza (DA) je kvalitativní metoda pro zkoumání užívaného jazyka v sociálním kontextu, jehož různorodost a multidisciplinaritu předznamenává problematika vymezení samotného pojmu diskurz. Na rozdíl od kvantitativních obsahových analýz², jež jsou často součástí

¹ Osvětlujícím příkladem může biomedicínský diskurz. Lékař má jiné pravomoci než sestra a odlišné než pacient. Kompetence lékaře je nabita věděním, odborností, ovládnutím pravidel jazyka diskurzu a splněním nutných kritérií instituce jako členství v lékařské komoře apod. Jeho podřízení legislativním normám a etice legitimizuje jeho moc nad subjektem (Sedláková 2014: 434).

běžných mediálních sdělení, není oddělena od prostředí, ve kterém byla stvořena. Mediální sdělení jsou součástí podmínek jejich vzniku a percepce, které rovněž odkazují k dalším textům, tématům či myšlenkám (Vojtěchovská, Trampota 2010: 170). Důležitou podmínkou pro úspěšné realizace DA je tedy podrobná znalost kultury a společnosti, jež se vztahuje ke zkoumaným datům, a „širšího socio-ekonomicko-historicko-politicko-kulturního přehledu“ (Sedláková 2014: 427). Sociální realita je tvořena jazykem, kterým pojmenováváme vše poznané a každé pojmenování či výrok utváří určitý druh reality na úkor té další. DA nám umožňuje poznávat způsoby, jakými je sociální realita vytvářena, udržována a stvrzována prostřednictvím jazyka, sociálního jednání a praktik (Ibid.: 428).

Přístupy k analýze diskurzů se mění obor od oboru. Rozdílná definice diskurzu a upřesnění obsahu analýzy vede k mnohým variantám DA. Ačkoliv většina výzkumníků odkazuje na práce Michela Foucaulta, jejich přístupy, pojetí analýzy a cíle jsou rozdílné. Proto je důležité v souvislosti s DA uvést, k jaké škole či autorovi se badatel hlásí (Ibid.).

Samotná analýza diskurzu nám nedává jednoznačnou metodu analýzy konkrétních textů. Analytik/čka pracuje s tím, co má k dispozici (s textem), a využívá pouze některé úrovně teoretických rámců v závislosti na relevantnosti DA k vybrané oblasti výzkumu. V praxi je běžná i kombinace různých přístupů (Schneiderová 2015: 64).

1.2 Kritická analýza diskurzu

Kritická analýza diskurzu (dále KAD) byla poprvé uvedena na konci 70. let 20. století Rogerem Fowlerem v knize *Language and Control* (1979), a poté ji rozpracovali Ruth Wodak, Teun A. van Dijk a Norman Fairclough. Společně udali nový směr analýzy diskurzu a textu, která zkoumá roli jazyka v souvislosti struktury moci a dominance ve společnosti (Vojtěchovská, Trampota 2010: 172). Doposavad se většina sociolingvistických výzkumů zaměřovala na jazykový popis a vysvětlování

jazykových záležitostí bez náležité pozornosti věnované problémům spojeným se společenskou hierarchií a mocí. Propojení jazyka a společnosti je spojováno s nástupem post-strukturalismu (Wodak, Meyer 2001: 5).

KAD je forma analýzy diskurzu, která je charakteristická výraznou interdisciplinarností a provázaností s různými teoriemi, metodami a výzkumnými problémy. Jeden z největších poznatků pro KAD je, že diskurz a text nikdy nefungují bez intertextových a interdiskurzivních vztahů. Pojmy intertextualita, moc, dominance, kontext, diskurzivní strategie a kritika jsou významné při výzkumu KAD je vhodné je uvést v „akci“ (Lehečková 2015: 128–129). Jak vysvětluje Richardson, „Kritičtí analytici diskurzu významy textu interpretují, místo aby je odvozovali z pouhé kvantifikace jednotlivých rysů textu. Text, ať už mluvený či psaný, nahlíží v kontextu jeho výskytu, místo aby pouze shrnovali jeho vzorce či pravidelnosti. Podle nich text nemůže být vyčten přímo z papíru, a to navíc všemi čtenáři naprosto stejně, nýbrž je konstruován skrze interakci mezi jeho tvůrcem, jeho příjemcem a textem samotným“ (Richardson 2007: 15).

Podle Richardsonovy knihy *Analysis of newspapers* KAD zkoumá spojení lidských subjektů a jejich používání jazyka v kontextu sociální moci. Tento konstruktivistický přístup ukazuje, že obraz a reprezentace sociálních aktérů jsou tvarovány prostřednictvím diskurzů.

KAD je často kritizována za nedostatečný analytický aparát a předepsané postupy, které pramení z málo ohraničené a vymezené teorie. Jak tvrdí lingvistka Soňa Schneiderová (2015: 65), není to zcela pravda, jelikož tuto image analýzu diskurzu je možno považovat i za záměr. Například Norman Fairclough a Ruth Wodak se přiklánějí ke zvolení určitého/ých přístupu/ů teprve na základě výběru analýzy konkrétního textu. Aplikace analýzy diskurzu na zkoumaný materiál není jednoduchá, a často vyvstane otázka, kde s analýzou textu začít, odkud a kam (Ibid.). Přes veškerou kritiku a obtížnost se nicméně KAD drží na

přední pozici v oboru zkoumání mediálního diskurzu a ostatní přístupy se vůči této analýze vymezují (Garret; Bell 1998: 6).

Rozdíly mezi KAD a dalšími sociolingvistickými přístupy mohou být objasněny ustanovením obecných principů. Michael Meyer (Meyer, Wodak 2001: 15) zastává názor, že se KAD se vyděluje rozdílnou povahou zkoumaných problémů a jiným charakterem výzkumných otázek, a tvrdí, že výzkumníci praktikující KAD obvykle hrají roli obhájců nějaké skupiny lidí, která trpí sociální diskriminací. KAD pak především se odlišuje ve vztahu k objektu výzkumu a kritickým přístupem k problémům, kterým se snaží rozklíčovat mocenské vztahy, jež jsou často v textu skryty, a odvodit od nich relevantní výsledky (Meyer, Wodak 2001: 15).

Roli obhájce utlačované sociální skupiny mít tato práce nezaujímá, KAD však využívá k rozklíčování vztahu mezi textem a společností (tento vztah není deterministický), tedy ke zmapování široké škály faktorů, které ovlivňují zkoumaný mediální text (Meyer, Wodak 2001: 16). V dalších kapitolách představím tři základní přístupy tří významných autorů, z kterých budu čerpat při analýze obrazu Ruska ve vybraných českých internetových médiích v kontextu syrského konfliktu. Ruth Wodak a Teun A. van Dijk představují v otázce vztahu mezi jazykem a společností socio-kognitivní přístup a , na rozdíl od Normana Fairclougha, který definuje vztah mezi společností a jazykem v souladu s Hallidayovou multifunkční lingvistickou teorií, která říká, že každý text má tři funkce: funkce identity, funkci relační (vztahový) a funkce !!!!!!! (Jørgensen; Phillips 2002: 67-68). Nejvíce signifikantním rozdílem mezi autory je přístup k diskurzu. Fairlough vnímá diskurz objektivisticky (ve vztahu k textem), zatímco Wodak a van Dijka zajímá, jak je diskurz vnímán.

1.3 Trojdimenzionální přístup Normana Fairclougha

Norman Fairclough je považován za jednoho ze zakladatelů KAD. Faircloughovo pojetí KAD prošlo od první významné knihy *Power and Language* (1989) určitými změnami (Vašát 2008: 103). V popisu Faircloughova přístupu se budu věnovat prvkům, které považuji za vhodné pro tuto práci a rovněž ustálené i mezi současnými výzkumníky, využívajíc jeho přístup.

Fairclough přišel s trojdimenzionálním konceptem diskurzu a s ním související trojdimenzionální metodou KAD. Diskurzu chápe jako: text (psaný či mluvený), diskurzivní praxi (způsob vnímání produkce a interpretace textu) a socio-kulturní praxi (rovněž sociální praxe). Jakákoliv komunikativní událost obsahuje diskurz a zmíněné dimenze (Jørgensen; Phillips 2002: 66-68). Slovo „diskurz“ v pozdějších pracích zužuje na konkrétnější slovo - *semióza*. Semióza jde více pod povrch obecného diskurzu. Fairclough uvádí její roli v sociální praxi třemi způsoby: za prvé jako součást sociální aktivity v rámci praxe, která konstituuje tzv. žánry. Žánrům rozumí jako způsobům užití jazyka v určité sociální praxi (např. interview). Za druhé jako reprezentaci, která dává vzniknout diskurzům. Různé identity subjektů v rámci sociální praxe jsou vyjadřovány skrz reprezentace. A za třetí jako způsob bytí, který konstituuje rozličné styly (např. styl lékaře, politika, celebrity apod.) (Vašát 2008: 103). Trojdimenzionální diskurz je v tomto pojetí v dialektickém vztahu s dalšími sociálními dimenzemi. Diskurz jako podstatná složka sociální praxe produkuje a mění identity vědění, sociální vztahy atd. Diskurz tedy není pouze konstitutivní, ale rovněž je konstituován (Jørgensen; Phillips 2002: 65).

Trojdimenzionální metoda KAD pak spočívá v „deskripci jazykového textu, interpretaci vztahů mezi diskurzivními procesy a textu a vysvětlení vztahů mezi sociálními procesy a procesy diskurzivními“ (Fairclough 1995: 97). Podle Fairclougha je tento typ analýzy vhodný pro zkoumání sociálních a kulturních změn, protože vynáší do popředí vazby mezi

společenskými procesy a vlastnostmi jazyka textů. Navíc je tento přístup k analýze diskurzu „kritický“ v tom smyslu, že se snaží prostřednictvím analýzy kritizovat vazby mezi vlastnostmi textů a všemi procesy a vztahy, např. ideologiemi či mocenskými strukturami. Tyto vazby nejsou na první pohled zřejmé těm, kteří texty produkují či interpretují, jejich úspěch závisí na „neprůhlednosti“ těchto vazeb (Ibid.: 97).

Fairclough ve své knize *Critical Discourse Analysis* (1995) hovoří o osmi bodech, které by měla KAD zahrnovat. Sám uznává, že zpracování všech je v rámci jednoho výzkumu nesmírně náročné a tudíž běžný výzkum zahrnuje do svých analýz pouze jen některé z nich (Vojtěchovská, Trampota 2010: 172). Faircloughovy body jsou následující:

1. *Jak se projevy širší společenské a kulturní změny projevují ve změnách mediálního diskurzu?*
2. *Analýza mediálních textů by měla věnovat detailní pozornost jejich jazyku a textuře.*
3. *Analýza mediálních textů by měla být rozšířena o analýzu jejich produkce a percepce.*
4. *Analýza textů by měla mapovat zároveň analýzu institucí a širšího a sociálního a kulturního kontextu mediální praxe včetně mocenských vztahů a vztahů vůči ideologii.*
5. *Textová analýza by měla zahrnovat jak lingvistickou analýzu, tak intertextovou analýzu žánrů a diskurzů.*
6. *Lingvistická analýza textů by měla být pojímána multifunkčně a orientovat se na reprezentaci a konstituci vztahů a identit jako simultánních procesů v rámci textů a důležitých vztahů mezi nimi.*

7. *Lingvistická analýza textů by si měla všímat řady různých úrovní včetně fonetické, lexikální, gramatické a makrostrukturálních schémat.*
8. *Vztah mezi texty a společností/kulturou by měl být nahlížen dialekticky (Ibid.).*

1.4 Socio-kognitivní přístup Teuna van Dijka

Mezi přední teoretiky a průkopníky kritické analýzy diskurzu, z kterých budu čerpat, je také Holanďan Teun van Dijk. Ten říká, že žádný ucelený koncept analýzy diskurzu není, jelikož je to „neurčitý koncept“ a v široké škále „diskurzivních prostředí“ a možných analytických konceptů nám tudíž chybí univerzální prostředky. Dijk se přesto, a úspěšně, pokusil dát analýze diskurzu metodologický řád. Zaměřil se zvláště na postup analyzování zpráv, především těch novinových (Schneiderová 2015: 33).

Pro Dijkovi teorie je charakteristická fundamentální otázka, od které se odvíjí další postup jeho teorií: jakým způsobem jsou sociální struktury vztaženy ke strukturám diskurzivním? Argumentuje tím, že tyto struktury nemohou být souvislé přímo, poněvadž pokud by byly, vytratila by se ideologie a všichni členové společenských skupin by říkali to samé. Sociální a diskurzivní struktury jsou vzájemně spojeny prostřednictvím sociálních aktérů a jejich myslí, jejichž mentální modely zprostředkovávají spojitost mezi ideologií a diskurzem. Dijk užívá ve své teorii tři základní složky: sociální funkce, kognitivní struktury a diskurzivní vyjádření a reprodukci. Tyto složky mají pomoci k překlenutí prostoru mezi makro- a mikroúrovněmi (Bell; Garrett 1998: 7).

Pojmům mikrostruktura a makrostruktura dává van Dijk velký význam. Mezi mikrostruktury řadí především lexikální a gramatické složky jako: diskurz, užití jazyka, interakci a komunikaci v mikro rovině sociálního řádu. Makrostruktura představuje moc, dominanci a nerovnost

mezi sociálními skupinami. Její organizace je hierarchického charakteru a určuje nejdůležitější informace v textu (příkladem by mohl být výtah z textu). „Každodenní zkušenosti a interakce mikro a makro (a zprostředkovatele meziúrovně) formují jeden spojený celek“ (Dijk 2008: 254). Dijk udává příklad rasistického výroku v parlamentu, který se odehrává na mikroúrovni sociální interakce, ale zrovna tak se může reprodukce rasismu uzákonit a stát se součástí legislativy spadající pod úroveň makrostruktury (Ibid.).

Zásadním elementem KAD je zkoumání vztahů mezi mocí a diskurzem. Van Dijk se zaměřuje na tyto vzory přístupů k veřejnému diskurzu pro různé sociální skupiny prostřednictvím analýzy vztahů mezi diskurzy, společenskými nerovnostmi a věděním (Sedláková 2014: 446; Dijk 1993: 249). Klade přitom důraz na „zkoumání role diskurzů v produkci, reprodukci a legitimizaci ideologie a dominance, ale i jejich zpochybňování a odmítání“ (Sedláková 2014: 447). Předpokladem pro KAD je pochopení sociální moci a dominance a využití tohoto vhledu k formulování idejí o tom, jak diskurz přispívá k jejich reprodukci. Sociální zdroj moci je založen na privilegovaném přístupu do sociálně hodnotných zdrojů (bohatství, status, vzdělání, skupinové členství, znalosti, finanční příjem či moc) a sociálním přístupem do rozmanitých žánrů, forem a diskurzů. Rovněž hovoří i o tzv. „moderní“ a efektivnější moci. Má na mysli kognitivní moc, která jsou přijatá přesvědčováním, zakrýváním skutečností či manipulací, jejichž cílem je „změnit mysl ostatních ve prospěch vlastního zájmu“ (Dijk 1993: 254).

Označení van Dijkova přístupu za socio-kognitivní jsem užil, přestože on sám by si nepřál, aby byl souhrnně tímto způsobem označován, jelikož předměty jeho zájmu ve výzkumu se v čase měnily. Stejně tak následovat jeho metodu KAD je nekompatibilní s přívlastkem „kritický“ u této metody. Přesto jsem tak učinil, poněvadž považuji jeho přístup za velice inspirativní a nápomocný v rozklíčování případných mocenských struktur v textu. Van Dijkův socio-kognitivní přístup zkoumá mentální reprezentace a procesy subjektů při produkci a porozumění

diskurzů. K analýze mu slouží tzv. teoretický trojúhelník, který zkoumá vztahy mezi myslí, diskurzem, kognicí a společností. Diskurzem je zde rozuměna „komunikační událost,“ pod kterou zahrnuje psaný text, způsob rozložení zpravodajského textu na stránce, gesta, obrazy a další sémiotické a multimediální dimenze. Kognice zde zahrnuje jak personální, tak sociální rovinu, cíle, víru, hodnocení, emoce a vůbec všechny kognitivní, mentální či paměťové struktury. A konečně společnost, která zahrnuje jak mikrostrukturální tak makrostrukturální rovinu (Meyer, Wodak 2001: 97–98).

Další z možností, jak analyzovat struktury moci a dominance je van Dijkův ideologický čtverec. Ten je nástrojem ke zkoumání ideologické pozice *MY* a *ONI* například v mediálních reprezentacích. Jeho aplikace vypovídá o tom, jakým způsobem hovoříme o vlastní sociální skupině a jak hovoříme o skupinách ostatních (Sedláková 2014: 450). Z obecného předpokladu vyplývá, že strategie aktérů *NAŠÍ* skupiny bude mít tendenci hovořit o sobě a o členech vlastní skupiny pozitivně a naopak se vyjadřovat negativně o *NICH*, tedy o aktérech ostatních sociálních skupin. Teun van Dijk (Bell; Garrett 1998: 33) hovoří o čtyřech základních rysech hodnocení *NÁS* a *JICH* v tzv. ideologickém čtverci.

- 1) *Zdůraznění NAŠICH dobrých vlastností/ jednání*
- 2) *Zdůraznění JEJICH špatných vlastností/ jednání*
- 3) *Oslabení NAŠICH špatných vlastností/ jednání*
- 4) *Oslabení JEJICH dobrých vlastností/ jednání (Ibid.)*

Strategie ideologického vlastního zájmu se vyskytuje ve většině sociálních konfliktů a diskurzivního jednání.

1.4.1 Van Dijkův koncept ideologie

Koncept ideologie je velice komplexní sociální fenomén a v sociálních vědách nemá jednotnou charakteristiku. Obecně se jedná o obsáhlou soustavu názorů, idejí a hodnot jednotlivce či skupiny. Ovšem názory a ideologie prezentované novinami jsou převážně společenské, instituční nebo politické. Tudíž vhodným přístupem je právě ten socio-kognitivní, který podrobuje analýze „sdílené sociální reprezentace a jejich přispění a užití v sociálním kontextu“ (Bell; Garrett 1998: 21–22). Socio-kognitivní teorie nám mohou objasnit, jak například sociální ideologie reflektují praktiky žurnalistů (sociální aktéři) a naopak jak jsou ideologie formovány skrze chování tisku v kontextu každodenních interakcí a diskurzů v sociálním kontextu skupin a institucí. Van Dijk pro účely analýzy diskurzu vytvořil svoji vlastní koncepci ideologie, kterou opírá o tři hlavní teorie – o sociální funkce, o kognitivní struktury a o diskurzivní vyjádření a reprodukce (Bell; Garrett 1998: 22–23).

- 1) Teorií sociální funkce van Dijk vysvětluje funkci ideologie pro skupiny a instituce. Vychází z předpokladu, že hlavní funkcí ideologie je koordinace sociálních praktik členů skupiny ve prospěch cílů a zájmů této sociální skupiny. Tato teorie rovněž vysvětluje, proč lidé rozvíjí ideologie a pak se jimi řídí (Ibid.: 23–24). Předpokládá, že když jsou členové jedné skupiny nositeli určité ideologie, stane se ideologie prostředkem, jak se vymezit vůči ostatním skupinám s odlišnou ideologií. Na principu vymezení se vůči OSTATNÍM (viz. ideologický čtverec) stavíme naše identity a určité druhy interakce s dalšími skupinami nám zajišťují udržení moci a dominance.
- 2) Teorie kognitivní struktury ideologie zkoumá vnitřní uspořádání ideologie, tedy její mentální povahu, interní komponenty a struktury. Zkoumá sociálně sdílené vztahy mezi sociálními reprezentacemi jako jsou normy, postoje, názory, vědění, hodnoty a v neposlední řadě personální a kontextuální modely. Tato teorie se také zabývá podobou ideologií. Některé jsou například polarizovány (viz výše) (Ibid.).

- 3) Teorie diskurzivního vyjádření a reprodukce je teorie, která zkoumá, jaké jsou obecné principy sociálního vyjádření ideologie; jakým způsobem je v sociální praxi ideologie vyjadřována, přijímána a reprodukována (Ibid.: 24).

1.5 Diskurzivně-historický přístup Ruth Wodak

Diskurzivně-historický přístup (dále DHP) se zaměřuje na analýzu diskurzivního jednání v minulosti a proměny tohoto jednání v čase. Stejně jako ostatní přístupy se soustředí na společenské problémy, tedy na diskurzy, které nějakým způsobem vykazují známky kritických společenských otázek. DHP se drží socio-filozofické orientace kritické teorie a jako takový obsahuje v sociální kritice tři vzájemně propojené aspekty: 1) *Text nebo diskurzivně imanentní kritika*, jejímž cílem je rozpoznat rozporuplnosti, paradoxy či dilemata ve struktuře textu a diskurzu. 2) *Sociálně-diagnostická kritika* se zaměřuje na odkrytí manipulativního a přesvědčovacího charakteru diskurzu, což vyžaduje jít nad rámec textové nebo vnitřní sféry diskurzu. Je potřeba zkoumat širší pole sociálních a politických vztahů v kontextových znalostech ve struktuře diskurzivní události. 3) *Prognostická kritika* „přispívá k transformaci a zlepšení komunikace“, která pomáhá odstraňovat bariéry v komunikaci na úrovni institucí, jakož i komunikaci nežádoucí, například sexistickou. Ruth Wodak k těmto aspektům dodává, že KAD nám neříká, co je špatné a dobré. Měli bychom si tedy teoreticky důkladně odůvodnit vybrané interpretace diskurzivních událostí, aby analyzovaný výběr nabídl co největší transparentnost (Meyer, Wodak 2001: 64–65).

Ruth Wodak přikládá největší váhu v DHP pojmům text, žánr a diskurz. Diskurzu rozumí jako „dynamicky strukturovanému intersubjektivnímu vědění, kontextově ukotvenému v sémiotické praxi, k níž se vztahují konkrétní komunikační události (texty)“ (Lehečková 2015: 129). DHP analyzuje historickou dimenzi diskurzivních jednání prostřednictvím hledání způsobů, ve kterých žánry diskurzu sledují určité změny a tendence vývoje daného tématu v čase (Meyer, Wodak 2001:

65). Žánry a jejich úrovně, určující směřování diskurzu, bychom měli podle její metody zkoumat komplexně pomocí čtyřvrstvého modelu kontextových vztahů, kterými jsou:

- 1) *Sociopolitický historický kontext*
- 2) *Aktuální/situační kontext*
- 3) *Bezprostřední jazykový kontext*
- 4) *Intertextové a interdiskurzivní vztahy* (Lehečková 2015: 129)

Jedním z cílů DHP je detailní popis zmíněných vztahů, jejímž nástrojem je detekce diskurzivních makrostrategií, což jsou „schematizované konverzační postupy, konvencionalizované vzorce, jimiž mluvčí organizuje svou promluvu, dává jí strukturu a rámeček“ (Ibid.).

Důležitým prvkem nejen historického přístupu je pojem interdisciplinarita. Sociálněvědní výzkum rozlišuje interdisciplinaritu centralizační, pluralizační a integrační (Ibid.). Centralizační ani pluralizační model není pro tento typ výzkumu vhodný, protože v nich na rozdíl od integračního nejsou zahrnuté vědní obory vzájemně propojeny a jejich pozice vůči zkoumanému jevu není rovnocenná a neautonomní. V rámci interdisciplinárního modelu se výzkumníci jednotlivých disciplín vzájemně informují o teoretických předpokladech a epistemologických východiscích, a tím přispívají k řešení centrálního problému. (Lehečková 2015: 130–131).

1.6 Přístup v této práci

Pro analýzu reprezentace Ruska v českých elektronických médiích v kontextu syrského konfliktu jsem využil kritické diskurzivní analýzy, ovšem ani jeden ze tří přístupů KAD nebude ve výzkumu směrodatným.

K analýze diskurzu aplikuji pouze některé dílčí prvky těchto přístupů a z výsledné kombinace vyvodím na konci práce závěr.

2 MÉDIA

Informace o dění ve světě získáváme v dnešní době především zprostředkovaně, tzv. „z druhé ruky“ prostřednictvím médií. Zpravodajské médium je společenská instituce sloužící k masovému rozšiřování informací, která má nemalý vliv na naši společnost. Součástí medializačního procesu je ošemetnost vztahu mezi událostmi a textem, protože obraz reality je subjektem (novinářem) zakřivován a dochází k tzv. pohybu významu. V případě nekritického přijímání informací, nejen z médií, se stáváme obětí manipulace. Informace obsažené v článkách mají spíše charakter domněnky, myšlenky, hodnoty, teorie nebo přesvědčení, a tak bychom k nim měli přistupovat (Sedláčková 2010: 24).

Ačkoliv je médium společenskou institucí, tato instituce není primárně altruistická, neboť musí být profitabilní, tedy musí generovat svým majitelům zisk. Důležitou součástí naplnění tohoto cíle je zaujmout recipienta, ať už provokacemi v podobě útoků a kritiky nebo pomocí zpravodajských hodnot, o kterých budu mluvit níže. Rovněž vysvětlím termín agenda setting, aneb jak masová média určují, jakým otázkám se bude v dané době věnovat nejvíce pozornosti a budou prezentovány jako ty nejdůležitější.

S rozvojem komunikačních technologií se mění rovněž charakter zpravodajských médií. Podle Thompsona je rozvoj médií v podstatě „proces přepracování symbolického charakteru společenského života“

(Thompson 2004: 15). Mění se způsob, jakým jsou informace a symbolický obsah ve společnosti produkovány a vyměňovány. V důsledku to znamená restrukturalizaci způsobů, jimiž člověk nahlíží na sebe a okolí (Ibid.). Poetičtěji to shrnul americký antropolog Clifford Geertz v knize *Interpretace kultur* (2000: 15), kde říká, že „člověk je zvíře zavěšené do pavučiny významů, které si samo upředlo“. Zprostředkovaná komunikace prostřednictvím médií je součástí naší společnosti a každá taková komunikace (zpráva) je nositelem nějakého diskurzu. A právě komplikovaným vztahem diskurzu a médií chci navázat na předchozí kapitoly věnující se analýze diskurzu.

2.1 Média a diskurz

Vztah diskurzu a medií rozvádí ve svých výzkumech Teun van Dijk, který poukazuje na vzestup míry rasismu a etnocentrismu v evropských médiích a rovněž na roli společenských a politických elit v tomto trendu (van Dijk 1991: passim). Právě média, disponující mocí ovládat jednání svých čtenářů, mohou pomocí předpojatých informací (témat, stylů, rétoriky potvrzující stereotypy) a jejich následného opakování docílit generalizace mentálních modelů. Vzniklé předpojaté předsudky se postupně ustálí a začnou ovlivňovat nové modely. Důsledkem opakování vznikají konvence a následně čtenářská očekávání. Předsudky podle van Dijka přichází od elit směrem ke společnosti (Sedláčková 2010: 24–37).

Vlastníci masových médií mají snazší přístup ke kontrole a ovlivňování diskurzu zpráv než kdokoliv jiný. Vztah moci a diskurzu může být přímo úměrný vzhledem k jejich přímému podílu na jeho produkci médií. U mediálního diskurzu se předpokládá vliv nejen na jednotlivce, ale i na celou společnost, tudíž tito aktéři disponují značnou mocí. Skutečnou míru vlivu neznáme, protože zkoumání mediálního dopadu je komplikované; existují pouze hypotézy podoby skutečného vlivu (Ibid.: 37).

Média drží přednostní přístup do veřejného diskurzu prostřednictvím symbolické moci, který plyne z jejich schopnosti vytvářet, šířit a přijímat smysluplná symbolická sdělení. Kulturní neboli symbolickou moc chápeme jako „schopnost zasahovat pomocí prostředků produkce a přenosu symbolických sdělení do vývoje událostí, ovlivňovat jednání ostatních, a dokonce i vytvářet události“ (Thompson 2004: 20). Symbolická aktivita je běžně se vyskytujícím rysem společnosti, ovšem existuje řada institucí, která hromaděním informačních a komunikačních prostředků nabíla značné postavení. Příkladem mohou být náboženské instituce, vzdělávací instituce a konečně i instituce mediální (Ibid.).

2.2 Zpravodajské hodnoty

Položili jste si někdy otázku, kolik událostí se každý den stane na celém světě? Kolik se jich například každodenně odehraje během syrského konfliktu? Pravděpodobně není možné se dobrat k přesnému číslu. Ale i celkový počet zpráv, který se dostane k profesionálním novinářům, je jimi následně selektován a výsledný úzký výběr zpravodajských výstupů projde jen za předpokladu, že splňují určité podmínky a vykazují požadované rysy. Souhrnně se tento koncept selekce nazývá zpravodajské hodnoty.

Výraz zpravodajská hodnota („news value“) je spojen se jménem Waltera Lippmanna, který tento výraz užil poprvé v knize *Public Opinion* (1916). Zpravodajská hodnota má v jeho pojetí determinována prostorovou blízkostí události, prvkem překvapení, osobním zaujetím, jednoznačností události a přítomností konfliktu. Rovněž hovoří o tvarování mysli veřejnosti prostřednictvím médií. Mnohé obrazy v našich myslích podle něj vytvořila masová média. Svět rozděluje na reálně existující svět a pseudosvět, vznikající subjektivním vnímáním světa. Zpravodajskou hodnotou jsou míněny de facto „intuitivní domněnky žurnalistů o tom, co dané publikum zajímá, co vzbudí jeho pozornost“ (Kunczik 1994: 119).

Jestliže média informují každodenně, jako v případě médií mnou vybraných (viz. níže), výstupem jsou zprávy s „krátkou životností“, jejichž relevantnost je dána k určitému okruhu recipientů a mohou být uveřejněny přímo v živém čase (on-line) nebo s minimálním zpožděním. Události s „dlouhou životností“ jsou podle Bernarda Roshco události neobvyklé nebo takové, které vznikly množstvím událostí shrnutých do jedné. Na otázku *Jak se stane z události zpráva?* se snažili ve svém výzkumu odpovědět Johana Galtunga a Mari Holmboe-Ruge ve studii *The Structure of Foreign News*, kde rozlišují dvanáct faktorů zpráv. (Ibid.: 119–120).

- 1) Frekvence – Frekvence je čas potřebný pro vytvoření zprávy. Pokud v případě tištěných médií časové rozpětí události odpovídá periodickému vycházení plátku, má větší šanci se stát zprávou.
- 2) Práh pozornosti – Každá událost musí přesáhnout tzv. práh pozornosti, jejíž intenzita udává, zda se událost stane zprávou, či nikoliv. Intenzita se může vztahovat k jakémukoliv aspektu zprávy, jako např. k míře negativity.
- 3) Jednoznačnost – Jednodušší a jednoznačnější událost má větší šanci se stát zprávou.
- 4) Význam – Je-li událost k příjemci z kulturního či etnocentrického hlediska blízko nebo týká-li se vlastního života příjemce, roste pravděpodobnost, že se taková událost stane zprávou.
- 5) Souznění – Čím více událost naplňuje očekávání příjemců, tím snadněji se stane zprávou.
- 6) Překvapení – Moment překvapení rovněž zvyšuje šanci, že se událost dostane k veřejnosti. Překvapení vzniká ve vztahu ke kulturně blízkému nebo k „nastíněnému horizontu očekávání“.

- 7) Kontinuita – Jestliže se už událost jednou stala zprávou, informuje se o ní nadále i v případě, že její zpravodajská hodnota v čase klesne a jenižší než u událostí, které se zprávami nestaly – nepřešly pomyslný práh.
- 8) Variace – Vzhledem k snaze o vyváženost zpravodajských událostí se vytvářejí zprávy doplňující, které díky svému odlišnému obsahu mají větší šanci se stát zprávami, např. zprávy o vnitřní politice mohou být doplněny zprávami ze zahraniční politiky.
- 9) Vztah k elitním národům
a
 - 10) Vztah k elitním osobám – Události, ve kterých hrají roli významné národy či osobnosti mají převážně větší dosah. Často dané elity slouží jako objekt identifikace.
 - 11) Personalizace – Události, které se staly zapříčiněním identifikovatelných osob jsou hodnotnější než abstraktní strukturální jevy.
 - 12) Negativita – Čím větší negativita události, tím spíše se stane zprávou (Ibid.: 120–122).

Tyto faktory nepracují nezávisle na sobě, ale existují mezi nimi vztahy. Navíc Johan Galtung a Mari Holmboe-Ruge definovali hypotézu aditivity, která udává, že čím více uvedených faktorů splňuje jedna zpráva, tím spíše bude zprávou. Naopak další hypotéza, tzv. hypotéza komplementarity, říká, že pokud nějaký faktor události chybí, jiný faktor musí být naddimenzován (Galtung; Ruge 1965: 71–72). Obecně se proces výběru informací vpuštěných do médií nazývá gatekeeping.

2.3 Gatekeeping

Pojem gatekeeping je často užívaná metafora pro proces selekce a „vpouštění“ určitých zpráv skrz „brány“ média do zpravodajských kanálů (McQuail 2010: 977–978). Tento rozhodčí postup se může odehrávat v různých rovinách opakovaně, ať už u vydavatele, redaktora, či žurnalisty (Kunczik 1995: 114). Pojem obecně poukazuje na moc povolit nebo zamítnout přístup „hlasů“ ke společnosti. Gatekeeping se často stává objektem konfliktu. V demokratické společnosti bývá mezi vládami/politiky a médii napětí v otázce množství a druhu pozornosti, které události v informačních kanálech obdrží. Jiným příkladem konfliktu je druh reprezentace a četnost přístupu, která je dána minoritám (McQuail 2010: 978).

2.4 Agenda setting

Agenda setting neboli nastolování agendy „je shrnujícím označením pro dialogy a debaty, které se odehrávají ve všech komunitách od lokálních sousedství po mezinárodní pole a týkají se toho, co by mělo veřejnost zajímat a jak by měla jednat“ (McCombs 2009: 15) Mohli bychom ji popsat jako schopnost zpravodajských médií ovlivňovat důležitost kladenou na témata veřejné agendy. Příležitost určit agendu záleží na aktuální společenské situaci (např. válka, předvolební kampaň atd.), nikoli na médiu samotném (např. na jeho důvěryhodnosti), ale nejvíce na recipientech (záleží např. na tom, jestli se určitá otázka stala či nestala osobní agendou většího počtu recipientů) (Kunczik 1995: 199).

Americký žurnalista Theodor White v knize *The Making of the President* (1972) vylíčil schopnost masové komunikace nastolit agendu jako „moc, která v jiných zemích náleží diktátorům, kněžím, politických stranám a úředníkům“ (McCombs 2009: 16) Z historie známe mnoho příkladů účelného vytváření povědomí a vyvolávání veřejného zájmu.

S prvním důkazem o nastolování agendy přišli v roce 1968 Maxwell McCombs a Donald L. Shaw z University of North Carolina v USA. Tři týdny před volbami sledovali v rámci výzkumu postoj nerozhodných voličů v městečku Chapel Hill. Výzkum téměř přesně potvrdil souvislost mezi nejsledovanějšími tématy nastolovanými médii a pěti nejvíce zdůrazňovanými tématy zmiňovanými nerozhodnými voliči (Jirák; Köpplová 2007: 182). Agenda setting jako funkce médií je v oblasti sociálních problémů obecně méně efektivní než u témat politických, zejména při volbách (Kunczik 1995: 203). Postupem času se však ukazuje, že nastolování témat ve veřejné agendě závisí více na tzv. „rámování“ (Jirák; Köpplová 2007: 182).

2.5 Framing

Framing (česky rámování) je úzce spojeno s teorií agenda setting. Obě teorie se zaměřují na to, jak média přitahují náš pohled na určitá témata, neboli jak nastolují agendu. Framing spočívá v tom, jak jsou zprávy prezentovány a jaký rámec je pro tyto zprávy vytvářen, tedy jak novináři vědomě prezentují a organizují myšlenky, témata a události. Nastolování agendy říká čtenáři, na co má myslet, kdežto teorie rámování mu ukazuje *jak* nad daným problémem přemýšlet (Mass Communication Theory).

Teorii rámování poprvé předložil Erving Goffman ve své studii s názvem *Frame Analysis* (rámcová analýza). Zde vysvětluje, jak lidé interpretují dění v okolí jejich „světů“ prostřednictvím jejich primárního rámce. Rozlišuje dva druhy primárních rámců – přirozené a sociální. Přirozené rámce prezentují události jako fyzické události, aniž by jim přisuzovaly společenské příčiny.. Sociální rámce naopak zobrazují události jako společensky řízené, podléhající manipulacím, cílům, a rozmarům lidí. Tyto rámce ovlivňují, jak jsou informace interpretovány, zpracovány a přijímány (Ibid.).

2.6 Teoretická role (válečných) zpráv

Co je vlastně zpráva a jaká je její role? Charakter a forma zpráv mohou být různé stejně jako média, ze kterého zprávy pochází. S přesnější definicí přichází Denis McQuail. Zpráva je podle něj „hlavní forma, v níž jsou aktuální informace o veřejných akcích prováděny prostřednictvím médií všeho druhu. Existuje velká rozmanitost typů a formátů, stejně jako mezikulturní rozdíly, avšak definice vlastností je obecně považována za včasnost, relevanci a spolehlivost (hodnota pravdy)“ (McQuail, 2010, s. 1539) Základní součástí role zpráv médií je, kromě úsilí o nasycení společnosti informacemi, požadavek na oddělení faktů od hodnot, aby zpráva byla co nejobektivnější. Objektivita a subjektivita jsou v přísně vzato relativní. Každý novinář má závazek reportovat pravdivě, věcně a nestranně přesně tak, jak je od něj očekáváno (Simons 2016: 3).

Formát zpráv se v důsledku měnícího se zpravodajsky-informačního prostředí v čase vyvíjí, což se projevuje zjednodušováním a rovněž i častější prezentací informací zábavným způsobem. Takové zprávy jsou spíše deskriptivního charakteru než analytického. Tématem nejvíce náchylným k tomuto formátu je ozbrojený konflikt. Poptávka po nepřetržitém zpravodajství 24/7 a konkurenci mezi zpravodajskými médii může mít za následek ono zjednodušování složitých událostí, senzacionalizaci či sklon k zábavné podobě zpráv (Ibid.).

Kombinace zábavní a informační složky zprávy, neboli infotainment, je vhodná pro podporu politické pozice v ozbrojeném konfliktu. Infotainmentové zpravodajství má dvě úrovně –povrchní a aplikovanou. První vytváří obraz objektivity a pravdivosti, což může legitimizovat žurnalistiku jako informační a osvětový kanál. Druhá – aplikovaná úroveň je nedostatečně analytická, protože infotainment přináší do zpráv povrchnost v podobě pouhé deskripce problematiky, ve které se často vytratí kontext (Ibid.). Například z reportáže o ozbrojeném konfliktu se dozvíme, kdo proti komu bojuje, ale základní důvody konfliktu nám jsou buď zatajeny nebo jsou uvedeny neúplně a povrchně.

V infotainmentu je rovněž časté hodnocení, které identifikuje strany konfliktu na ty „dobré“ a ty „špatné“ (Ibid.).

„Propaganda je stejně účinnou válečnou zbraní jako puška, a navíc je efektivnější“ (Kunczik 1995: 286). Těmito slovy se vyjádřil pruský generál Carl von Clausewitz. Zastával názor, že lež je během války vlastenecká povinnost, ba dokonce i ctnost. Dle Kunczika je propaganda formou rétorického podvodu, fungující na principu vynechání nějaké skutečnosti nebo jejího „ohýbaní“ až do podoby naprosté lži. Propagandisté nechávají úmyslně nastolit falešný obraz reality, protože je to důležitý nástroj vedení války. V případě, že jsou žurnalisté nástrojem propagandy a daří se jim manipulovat s veřejným míněním, jsou vládnoucí elitě užiteční, na rozdíl od těch, kteří informují pravdivě (Ibid.: 286–287).

2.7 Etický kodex

„Etika má objektivní a subjektivní stránku, z nichž první se týká rozumu, druhá citu. Obě tyto stránky se vzájemně doplňují a obě jsou integrujícími součástmi etiky vůbec...“ (Moravec 2005: 50).

Pro žurnalisty (na rozdíl Carla von Clausewitze, jenž pokládal propagandu a lež za ctnost) je směrodatnou normou profesní etický kodex. Etické aspekty práce žurnalistů jsou podstatnou složkou samoregulace médií. Samoregulace spočívá v dobrovolném přijetí etických pravidel produkce, určovaných jak samotnými médii, tak novináři. Jedná se o morální pravidla, na jejichž základě média usměřují konečnou podobu a výskyt svých zpráv (Mediagram). Elementární morální aspekt novinářské práce by měl sledovat pravdu a především rozlišovat zprávy od názorů. Mezi nejčastější etické problémy, se kterými se mohou žurnalisté setkat, je narušování soukromí, střet zájmů, úplatky, klamání, osobní účast na zprávě, plagiátorství či vztah k majiteli média.(Moravec 2005: 51–53).

Etický kodex se v českém mediálním prostředí prosadil až na konci devadesátých let. Důvodem značného opoždění oproti západním zemím byla více než čtyřicet let trvající totalita a lidé, kteří tuto dobu zažili, po sametové revoluci přijímali normativní regulace (samoregulace) jako omezování svobody slova a médií (Ibid.: 53). Zásadnější diskuze o etické stránce novinářiny v České republice jsou tedy doloženy až z poloviny 90. let. Rada České televize (dále ČT) v září 1995 schválila na popud generálního ředitele televize Statut ČT, jehož součástí byl Kodex ČT. Impulsem prosazení etického kodexu do veřejnoprávní televize bylo usnesení Rady Evropy z roku 1993, Rezoluce č. 1003 o etice žurnalistiky, určená pro novináře v celé Evropě (Ibid.: 53–54).

Syndikát novinářů ČR vypracoval a schválil o tři roky později, 18. června 1998, etický kodex novinářů, který je závazný pro všechny členy sdružení a rovněž vyzval všechny ostatní české novináře k jejímu dobrovolnému dodržování (Mediagram). Ve stejném roce, přijal etický kodex jako první tištěné médium časopis Týden. Další významné deníky následovaly až po roce 2000 (Ibid.: 56–57)

Do samoregulačních orgánů v ČR patří rada pro reklamu, profesní sdružení (např. Syndikát novinářů ČR), podnikatelská sdružení (např. Unie vydavatelů denního tisku) a redakční profesní kodexy (Mediagram).

3 SYRSKÝ KONFLIKT NA POZADÍ ARABSKÉHO JARA

„Historie je propaganda vítězů“

Louis de Bernières

Na konci roku 2010 se na Blízkém východě začíná probouzet tzv. Arabské jaro. Výrazem Arabské jaro Evropa pojmenovala vlnu dramatických událostí napříč Blízkým východem, jenž začala v Tunisku po sebeupálení obchodníka Muhammada Buazíího (1984–2011). K rozhodnutí skoncovat se životem donutila mladíka zoufalá životní situace, která pramenila z šikany státních složek, zabraňující mu vydělat si bez adekvátních povolení na obživu pro sebe a svou rodinu prodejem zeleniny. Tento příběh zažehl mezi Tunisany vlnu veřejných protestů po celé zemi a vedl ke konci třicetileté trvající autokratické politiky prezidenta Zína A. bin Alího. Spontánní protesty byly svolávány mladými lidmi, kteří skandovali hesla proti nezaměstnanosti, bídné ekonomické situaci a korupci ve státních složkách. Poprvé byly ke svolávání masových protirežimních akcí použity internetové sociální sítě jako Facebook a Twitter (Mendel 2015: 185–187). Skrz sociální sítě a zpravodajské kanály³ se novinky rychle šířily napříč Blízkým východem a rozsáhlé protesty se v několika týdnech rozhořely i ve většině arabských zemí. Vesměs ve všech státech měli protesty politický a socioekonomický charakter, ale každá vláda se s tím vyrovnávala jinak, tudíž i průběh a dramatickost se lišily. Západ v očekávání dominového efektu a postupné demokratizace Blízkého východu neskryval nadšení a optimismus. Dokonce se rozhodl podpořit povstání v Libyi proti Muammaru Kaddáfímu mezinárodní vojenskou intervencí NATO pod záštitou OSN, a to i přesto,

³ Určitou úlohu v tomto hrála katarská zpravodajská televize al-Džazíra, která neobjektivisticky informovala o průběhu arabského jara, což se projevovalo vyzdvihováním požadavků demonstrantů a kritice vládnoucích autoritativních režimů (Sobotková 2014: 236–237).

že Kaddáfí měl blízko k předním evropským politikům, např. britskému premiérovi Tonymu Blairovi, francouzským prezidentům Jacquesu Chiracovi a Nicolasi Sarkozymu. (ČT 2018). Série leteckých útoků měli jak pro režim, tak pro generála Muammara Kaddáfího smrtící dopad a výsledkem byl kolaps a rozpad státních struktur Libye.

Ačkoliv se v některých státech společenské vzednutí transformovalo v otevřený konflikt (Libye, Egypt, Bahrajn a Jemen), jinde se udrželo v mantinelech vnitropolitické politiky. Včasné pragmatické kroky v podobě reform, ústupků a pevně zakotvené legitimacy státníků (především v případě monarchií) zaručily poklidný průběh revolučního období (Maroko, Jordánsko, Libanon, Alžírsko). Byly tu ovšem i státy (Palestina, Irák), které se potýkaly se závažnými vnitropolitickými událostmi i bez impulsu tzv. Arabského jara (Mendel 2013).

Podrobnější popis a analýza situací v jednotlivých zemích sahá mimo rámec zaměření této práce. Pro výzkum mediálního diskurzu českých internetových zpravodajských webů v otázce přítomnosti Ruska v syrském konfliktu považuji za důležité uvést alespoň stručný historický přehled událostí a okolností, které k této válce vedly, průběh války a zájmy Ruska na participaci v složitém a drastickém konfliktu, který Sýrii sužuje již více než sedm let.

3.1 Syrský konflikt

Za jiskru vedoucí k zážehu brutálního konfliktu se považuje událost z poloviny března 2011 v provinčním městě Dar'a. Místní středoškoláci, po shlédnutí reportáží al-Džazíry z probíhajících revolucí v regionu, nasprejovali v podobě graffiti po zdech protirežimní hesla, která viděli v televizi. Po zatčení středoškoláků náhle vypukly masové protesty, které vláda, z obavy z rozšíření do dalších částí země, pomocí povolané armády krutě potlačila. Vládní establishment zcela ignoroval mírumilovný průběh protestů a nevyužil jej k celospolečenskému dialogu. Místo toho nevybíravě nasadil proti demonstrujícím všechny represivní složky

(Mendel 2015: 246–247). Společnost se začala polarizovat. Civilní obyvatelstvo čekalo po vzoru Libye pomoc ze Západu, ta jim ale poskytnuta nebyla. Aby se al-Asad vyhnul postupné demoralizaci armády, nasadil na potlačování demonstrací neoficiální milice aš-Šabbíha (Ibid.: 248). Na relativně pokojných protestech začaly postupně parazitovat ozbrojené skupiny ze syrské větve Muslimského bratrstva, jejich sympatizanti ze zahraničí a různé džihádistické skupiny, přicházející především z Iráku a Jordánska. Mezi nejvýraznější z nich patřila Fronta podpory syrského lidu a Islámský stát v Iráku a Sýrii, které se pravděpodobně těšily podpory al-Qá'idy. Léta úspěšně pěstovaná identita „arabského syrského lidu“ bez ohledu na etnicko-konfesionální původ se pomalu vytrácela. Přestože měli společného nepřítele – autoritářský režim vedený Bašárem al-Asadem, rovněž i mezi samotnými stoupala nevraživost. V největším rozporu byly politicky liberální a sekulární příslušníci městských vrstev oproti hluboce věřícím s obecně nižším vzděláním, kteří pocházeli z venkova a režimem zanedbaných periferií velkoměst (Mendel 2015: 249–252). Strana konfliktu souhrnně nazývaná „rebelové,“ uvnitř které se prohlubovala propast na základě etnicko-konfesionálního původu, se tříštila i v názoru na řešení syrského konfliktu a na to, jak by případně měla vypadat post-ba'thistická Sýrie (Ramadan 2014: 157–159).

3.2 Rusko-syrské vztahy

Ruská federace představuje bez pochyby nejvýznamnějšího spojence Sýrie v celé historii novodobého státu. Po druhé světové válce proběhla na Blízkém východě dekolonizace západních mocností a Rusko hledalo možného spojence v regionu. Východní část středomoří byla pro ně vždy geopoliticky, ekonomicky a kulturně lákavá. V rozvojovém arabském světě nebylo pro Rusko příliš těžké si rozšířit sféru vlivu, ale s měnícími se režimy ji bylo těžké udržet. V případě Sýrie Rusko už v roce 1944, tedy už dva roky před oficiálním uznáním nezávislosti, navázalo diplomatické spojení, které s krátkými výpadky v různé intenzitě trvá dodnes. Po

nástupu prvního tajemníka Nikity Chruščova k moci v roce 1953, se SSSR více zaměřil na progresivní politiku ve Třetím světě a „pomoc“ proti západní dominanci. Ačkoliv pro byl Sověty považován za důležitějšího spojence Egypt, Sýrie nebyla opomíjena (Kreutz 2007: 13). V období suezské krize v roce 1956 zaznamenalo SSSR diplomatické úspěchy a jeho vliv v regionu byl do roku 1973 na historickém maximu. Rovněž i finanční podpora a dodávky zbraní a zboží ze sovětských satelitů do Damašku ve druhé polovině 50. let dosahovaly svého vrcholu. V 60. letech proběhla v Sýrii série povstání, a ačkoliv Syrská komunistická strana a Moskva měly k nově nastupující straně Ba' th (Socialistická strana arabské obrody) odpor, rozhodli se Sověti udržet přátelské vztahy a dále zemi podporovat v zájmu její stability. Převratem v roce 1966 se dostalo k moci levicové křídlo strany, tzv. neo-ba'thisté, kteří prosazovali partyzánskou válku s Izraelem a upevňování vztahů se SSSR a sovětskými zeměmi. Generál Háfiz al-Asad se pokojným vnitrostranickým převratem ujal vedení a nastala jeho třicetiletá éra (1970 – 2000) vlády (Ibid.: 14–15; Ramadan 2014: 139).

Sýrie se stala nejradikálnější arabskou zemí, se kterou měla Moskva tak blízké vztahy. Když v roce 1976 Sověti ztratili největšího arabského spojence – Egypt, spojenecké vazby mezi Sýrií a SSSR ještě posílily. Sýrie, i přes neshlasný postoj ke komunistické doktríně a neshody v důležitých otázkách palestinského problému či iránsko-irácké války, se do roku 1986 stala největším nekomunistickým kupcem sovětských zbraní (Gaub; Popescu 2013: 1; Kreutz 2007: 16). Zásadním důvodem vzrůstající podpory byla pravděpodobně snaha udržet strategickou námořnickou základnu v Tartúsu, kterou na začátku 70. let povolil Rusům vystavět Háfiz al-Asad. Ta, jakožto jediná Ruská základna ve Středoziemním moři, měla pro Rusy velkou strategickou hodnotu a přispívá dodnes k ruským úspěchům v regionu (Gaub; Popescu 2013: 1; Borshchevskaya 2018: 4–5).

Významným předělem syrsko-ruských vztahů byl jednoznačně pád Sovětského svazu v roce 1991, znamenající pro arabský stát ztrátu

významného spojení. Háfiz al-Asad se snažil s danou situací vypořádat především příklonem k Západu a ekonomickými reformami směrem k liberalizaci trhu. Umožnil příliv zahraničních investic a postavil se po bok USA v operaci Pouštní bouře, vedené v Kuvajtu proti invazi Iráku (Ramadan 2014: 142–143).

Postsovětské Rusko už nemělo prostředky ani zájem udržovat tehdejší úroveň vztahů na Blízkém východě. Ačkoliv na jaře 1994 byly vztahy částečně obnoveny, 90. léta byla symbolem sporů o syrský dluh vůči bývalé SSSR. Ta odmítala splatit dluh za dodávky zbraní s tvrzením, že byly posílány z důvodu vlastního mocenského zájmu Sovětů. Syřané rovněž špatně nesli ruské sblížení s Izraelem (Malashenko 2013: 5; Kreutz 2007: 20).

Rok 2000 znamenal pro obě země změnu ve vedení. Po smrti Háfize al-Asada nastoupil jeho mladší syn Bašár. V Rusku proběhla výraznější změna. Boris Jelcin odstoupil z funkce a nástupcem byl zvolen Vladimír Putin. Putin se na rozdíl od svého předchůdce zaměřil na obnovu Ruska ve smyslu světové velmoci a Blízký východ byl a je strategickou součástí jeho ambice (Borshchevskaya 2018: 1–2; Malashenko 2013: 6).

Chladné a rozpačité vztahy ze strany Ruska trvaly do roku 2005, kdy se Sýrie ocitla v mezinárodní izolaci, po tom, co byla obviněna z přípravy vraždy bývalého libanonského premiéra Rafíqa al-Harírího. Rezoluce OSN č. 1559 požadovala odchod syrských jednotek z Libanonu (Ramadan 2014: 147–148). OSN rovněž zamýšlela sankce vůči Sýrie, proti tomu se však ohradila Moskva a vetovala tento návrh (Kreutz 2007: 20). Tímto incidentem Moskva obnovila spolupráci s Damaškem a odepsala jí dluh ze sovětské éry za dodávky zbraní, který činil 13,4 miliard USD. Bašár Al-asad opětovně povolil rozšířit a zrekonstruovat Ruskou námořní základnu v Tartúsu. V následujících letech ruské firmy investovaly v Sýrii miliardy dolarů. Al-Asad se jim v roce 2009 odvděčil razantním odmítnutím katarského návrhu vybudovat skrz Sýrii plynovod

do Turecka, který by mohl narušit ruskou pozici na evropském trhu s plynem (Borshchevskaya 2018: 6).

3.3 Vnímání Ruska v České Republice

Tato kapitola čerpá z omnibusového výzkumu veřejného mínění agentury Focus, který se uskutečnil v termínu 14. – 25. března 2016. Na reprezentativním vzorku jednoho tisíce respondentů z České republiky ve věku 18 a více let agentura provedla výzkum, jehož cílem bylo „zmapování vnímání Česko-ruských vztahů a postojů české veřejnosti k Rusku“.

Na otázku „Je podle Vás Rusko pod vedením prezidenta Vladimíra Putina mezinárodně důvěryhodný partner?“ Odpovědělo 45% dotázaných záporně. Nedůvěru vyjádřili spíše mladí lidé a Češi, kteří volili TOP09 či ODS. Naopak lidé starší 65 let a voliči KSČM mají tendenci považovat Rusko za důvěryhodného partnera. Celkově odpovědělo kladně 33% lidí a 23% se nerozhodlo ani pro jednu z variant.

Aktuální stav česko-ruských vztahů hodnotí polovina populace, přesněji 48%, kladně. 28% hodnotí současné vztahy záporně. Tři pětiny dotázaných si nemyslí, že Rusko představuje vojenskou pro Českou republiku hrozbu a 27% je opačného názoru.

Zajímavé pro tento výzkum je rovněž hodnocení vojenské přítomnosti Ruska v Sýrii. Na otázku „Jak vnímáte vojenské angažmá Ruska v Sýrii?“ odpovědělo 36% respondentů z české veřejnosti negativně. Téměř třetina z nich odpověděla pozitivně a stejný podíl, 32%, neměl na danou problematiku názor nebo se k otázce nechtěl vyjadřovat. Takto nejvíce odpovídali lidé ve věkové kategorii 18-24 let, viz. tabulka č.1 v příloze práce.

4 METODIKA ANALÝZY

4.1 Výběr analyzovaných médií

Jak už jsem nastínil v úvodu, důležitost internetových zpravodajských serverů stoupá. Podle některých výzkumů se důležitostí vyrovnává televiznímu zpravodajství, tendence získávání informací z internetu je vzestupná a očekává se pokračování v tomto trendu. Velkou výhodou internetového zpravodajství je, že všichni mají stejnou možnost přijímat širokou škálu názorů, ale zároveň i vytvářet a šířit názory vlastní. Snadno tak může kdokoli aktivně přispívat a rozvíjet svobodnou občanskou společnost. Někteří pozorovatelé ale vyjadřují obavy, že některé menší zpravodajské weby, nevlastněné velkými nakladatelstvími, mohou být prostředkem šíření nenávisti, rasismu či dezinformace, které mohou recipienta snadno ovlivňovat (Rozehnal 2017).

Pro výběr jednotlivých internetových zpravodajských serverů k analýze diskurzu jsem zvolil několik kritérií. Prvním z nich je čtenost daného média. Všechna zvolená média, kromě zpravodajství České televize, se podle serveru rating.gemius.com umístila do desáté příčky v počtu návštěvnosti stránek od zahájení oficiální intervence Ruska v Sýrii, tedy od data 30.9. 2015 do konce ledna 2018.

Za dalším kritériem legitimitnosti zvolených médií považuji vlastnictví daného média. V české republice v posledních letech zkupují čeští miliardáři deníky a někteří se rovněž těší politickému mandátu ve vrcholné politice, což může být viděno jako problémové. Tento trend není typický pouze pro Českou republiku, ale rovněž se děje například i v USA. Mezi čtyřmi vybranými médii se jedná o zpravodajský server idnes.cz společnosti Mafra patřící nynějšímu premiérovi v demisi Andreji Babišovi. Z minulosti je známo velké množství případů omezení autonomie vyplývající z vlastnictví takového média. Ostatně trefně to formuluje ve druhém zákonu žurnalistiky Herbert Altschulla, jenž říká:

„mediální obsahy vždy odrážejí zájmy těch, kdo tyto obsahy financují“ (McQuail 2016: 139).

Posledním původně zamýšleným kritériem mělo být rozdělení na levicová a pravicová média, přičemž každý pól měl mít stejné zastoupení. Vzhledem k náročnosti v určování politické náležitosti v dnešních mainstreamových médiích, jsem toto kritérium pro jeho náročnost a nejednoznačnost vynechal.

4.1.1 Idnes.cz

Elektronická platforma tištěného deníku Mladé fronty DNES (dále pouze MfD) idnes.cz, založená v roce 1998, patří mezi nejstarší internetové zpravodajské portály v ČR. Většinovým majitelem deníku byla do roku 2013 německá firma Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft GmbH, kterou s celou skupinou Mafra koupil miliardář Andrej Babiš. Ke koupi deníku se rozhodl ve stejný rok, ve kterém byl on a jeho strana ANO 2011 zvolena do Parlamentu České republiky. Během tiskové konference po uskutečněné akvizici řekl: „Já můžu tady veřejně prohlásit na zdraví mojich čtyř dětí a dvou vnuček, že já v žádném případě nebudu nikdy zasahovat do práce redaktorů v Mafře.“ (Echo24 5.5. 2017). V květnu 2017 ovšem vypluly na povrch nahrávky rozhovorů Andreje Babiše s šéfredaktorem MfD Markem Přibílem, kde se domlouvají na znění připravovaných článků. (Bíba 5.5.2017).

S téměř pěti miliony čtenářů měsíčně patří idnes.cz mezi vůbec nejnavštěvovanější zpravodajské servery. Podle průzkumů, které si nechala udělat Mafra, polovinu čtenářů tvoří lidé ve věku od 20 do 39 let a každý čtvrtý čtenář je vysokoškolsky vzdělaný a celá třetina čtenářů jsou lidé s čistým měsíčním příjmem domácnosti 30 tisíc a více (iDNES 2017: 2).

4.1.2 Novinky.cz

Novinky.cz jsou provozovány jako on-line portál tištěného deníku Právo a společnosti Seznam.cz. Zpravodajský obsah dodává firma Borgis, která vydává rovněž deník Právo. Její třetinový majitel je Ivo Lukačovič, který je stoprocentním vlastníkem Seznam.cz. (akutalne.cz 2015). První verze zpravodajské platformy novinky.cz jsme mohli zaregistrovat už v roce 1998, ovšem až v roce 2003 spustil web online zpravodajství a od tohoto roku se rovněž datuje její vlastnictví firmou Borgis (Seznam.cz – O firmě). Novinky.cz je dlouhodobě nejčtenější zpravodajské webové médium v ČR.

4.1.3 CT24.cz

ČT24 je online zpravodajství spadající pod veřejnoprávní Českou televizi. Jedná se převážně o zpravodajský kanál, který vysílá 24 hodin denně. Stanice vysílá od 2. května 2005 prostřednictvím internetového a digitálního vysílání. Její součástí je rovněž zpravodajství v textové formě, které informačně odpovídá obsahu v televizním zpracování. Dané médium jsem zvolil, ačkoliv nesplňuje stanovenou hranici do desátého místa v počtu čtenářů. Důvodem je přičtená sledovanost zpravodajství na televizním kanále, který jak už jsem řekl, má tendenci odpovídat obsahu psanému. Vzhledem k veřejnoprávní povaze média by mělo být její zpravodajství zárukou nezávislosti a nestrannosti. V průzkumu provedeném v roce 2011 společností Mediasearch vyšel internetový portál ČT24 jako nejdůvěryhodnější zpravodajský server v České republice (ct24.cz 2011).

4.1.4 Parlamentnilisty.cz

Dříve tištěný měsíčník se v roce 2008 transformoval do online internetového zpravodajství pod doménou parlamentnilisty.cz. Vlastníkem portálu je firma Our Media a.s., ve které v roce 2015 získává poloviční podíl současný senátor Parlamentu České republiky Ivo Valenta. Na

začátku roku 2017 je evidován nárůst Valentova podílu ve společnosti na 70% (Aust 2017).

Parlamentní listy jsou často obviňovány z proruské propagandy v České republice. Ze studie Masarykovy univerzity z období března 2016 vyplývá, že počet článků vyznávající pro Rusko pozitivně je rovný počtu zastoupení článků vyznávajících negativně. Přestože studie toto tvrzení vyvrátila, výsledky přišly s jiným zjištěním. V sekci zahraniční politiky se u 55% článků potvrdily manipulační techniky v podobě svalování viny, fabulace či například apelu na strach (Gregor; Vejvodová 2016).

Zpravodajský server lidovky.cz v listopadu 2016 publikoval komparaci uživatelů Facebooku podle inklinace k českým politickým stranám na základě počtu „lajků“ u příspěvků těchto stran. Parlamentní listy byly na prvním místě ve skupině antisystémových stran se servery jako Eurozprávy, Protiproud a dalšími alternativními zdroji (Zelenka; Málek; Šulek; Korčíš 2011).

4.2 Příprava výzkumu

4.2.1 Výzkumné otázky

Měnily se interpretace v otázce intervence Ruska do Sýrie v jednotlivých zkoumaných médiích v průběhu času? Jaké důvody mohly k případným změnám interpretací vést?

Jakým způsobem je v textech legitimizováno či delegitimizováno vojenské zapojení Ruska v syrském konfliktu?

Je rámování hlavních aktérů a událostí ve všech textech jednotné, nebo se vyskytují nějaké odchylky? Pokud ano, jak se tato odlišnost projevuje, a co může být její příčinou?

Hypotézy:

Média zastávají v otázce přítomnosti Ruska v syrském konfliktu spíše záporný postoj či jej hodnotí negativně.

Při informování o angažmá Ruska v Sýrii bylo v diskurzu elektronických médií zdůrazňováno témata nelegitimity.

4.2.2 Kvóty výběru

Pro analýzu zpráv čtyř českých zpravodajských serverů jsem zvolil dvě události. Podmínkou výběru byla klíčová role Ruska v kontextu syrského konfliktu. Co se týče legitimacy zvoleného vzorku, z celkového kvanta událostí jsem prvotně provedl frekvenční analýzu článků čtyř zvolených serverů v termínu od září 2015 do prosince 2017, které obsahovaly klíčová slova: Rusko nebo Putin a Sýrie nebo Asad. K frekvenční analýze mi posloužily pokročilé funkce vyhledávače Google.

Pokročilé vyhledávání pomocí Google umožňuje používání binárních operací (AND, OR, NOT,..) a je tak možné přesně definovat požadovaný dotaz. Operátor AND je možné přeložit jako „a zároveň“ a funguje tak, že parametry po obou stranách musí být pravdivé a pouze tak je splněna podmínka, která data navrátí. Operátor OR je „nebo,“ a pokud je alespoň jeden z parametrů pravdivý, pak je celé tvrzení pravdivé a jsou navrácena data.

Dotaz `intitle:(Rusko OR Putin) AND (Sýrie OR Asad)` je tedy možné přepsat jako „navrát všechny stránky, kde titulek obsahuje slova jako Rusko nebo Putin a zároveň jsou v titulku slova jako Sýrie nebo Asad. Tímto dotazem jsou tedy navráceny pouze odkazy, kde je splněna podmínka výše.

Dále je používán parametr `site:.` Ten specifikuje, z jaké stránky se mají navrátit výsledky. Google hledí na hlavní doménu, navrátí tedy jak výsledky z např. `blog.idnes.cz`, tak ze `zpravy.idnes.cz`,

Poslední částí pokročilého vyhledávání bylo použití omezení časového období, díky kterému byly odfiltrovány články, které podmínky výše splňují, ale nespádají do specifikované časové periody.

Je nutné zmínit nedostatky sběru dat výše popsanou metodou. V první řadě je třeba si uvědomit, co je podle robota sbírajícího pro Google „titulek“. Jedná se o část zdrojového kódu stránky, která je definovaná jako „title“. Obsah tohoto elementu však nutně nemusí přesně odpovídat „titulku“ článku tak, jak ho vidí návštěvník stránky. Díky tomu se tedy mohlo stát, že některé články nebyly vyhledáváním navráceny, ačkoliv je hned při jejich první návštěvě jasno, že by kritéria splňovat měly.

V druhé řadě je pak možné, že některé články z nějakého důvodu nejsou Googlem správně indexovány. Může to být z několika důvodů. Neexistoval na ně odkaz v právě procházených člancích, nebylo správně uvedeno jejich datum, popřípadě kód stránky nesplňoval náležitosti, které Google vyžaduje do správné zařazení do databáze odkazů.

(viz. graf č. 3 v příloze). Výsledek naneštěstí nerefletoval skutečnost. Například z výsledné tabulky vyšlo, že v dubnu 2017 byla vůbec největší frekvence článků obsahující zmíněná slova, ovšem četnost vybraných slov nereflektovala skutečný počet článků, týkajících se událostí přímo spojených s ruskou přítomností v zemi. Musel jsem tedy od této strategie opustit a rozhodnout se pro „ruční“ výběr událostí.

K výslednému „ručnímu“ výběru jsem využil stránek Wikipedia, abych pod heslem „Russian military intervention in the Syrian Civil War“ zvolil dvě důležité události napříč časem působení Ruska v Sýrii, tedy od oficiální intervence ve dne 30. září 2015 do konce roku 2017. Stěžejními body pro samotnou selekci tedy byla relevantnost k účelu výzkumu po stránce tematické, důležitost události a čas, v jakém se uskutečnila.

4.2.3 Výběr analyzovaných textů

Pro účel výzkumu jsem zvolil následující dvě události, kterých se Rusko přímo účastnilo a souviselo se syrskou občanskou válkou.

- 1) Oficiální intervence Ruska do Sýrie – 30. 9. 2015
- 2) Sestřelení ruského stíhacího letounu Tureckem – 24. 11. 2015

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

5.1 Realizace výzkumu

5.1.1 První událost: období 30. 9. – 2. 10. 2015

Idnes.cz

Server idnes.cz v prvním článku pod titulkem *Rusko si schválilo letecké útoky v Sýrii a udeřilo poblíž Homsu* informuje o zahájení bojových operací Ruska na území Sýrie, jejichž cílem jsou podle ruského ministerstva obrany „vojenské základny, zbrojní sklady, a komunikační sítě, které používají radikálové Islámského státu“. Tvrzení opakovaně akcentuje výrok Putinova kancléře Sergeje Ivanova, že úkolem armády budou „výhradně úder proti teroristům z organizace Islámský stát“. Text toto tvrzení zpochybňuje krátkým vyjádřením anonymního zdroje z americké armády. Autor textu v jiném odstavci, zabývajícím se ruskou vojenskou aktivitou před oficiálním zahájením bojových operací, opačné tvrzení opomíjí, když píše, že „... účast v boji proti teroristům Islámského státu by pověsti Ruska nijak neuškodila“. Mlčení o vojenských operacích je podle bezpečnostního analytika Lukáše Visingra „celosvětový trend“. Expertní vyjádření je doplněno potvrzujícím tvrzením teroristické skupiny an-Nusrá o dřívější přítomnosti ruských letadel v Sýrii. Článek rámuje vojenskou operaci Ruska jako legitimní a celkově spíše pozitivně. Článek také zmiňuje otázku společné „velké koalice“, ke které ruský prezident Vladimír Putin vyzval tentýž den na půdě Valného shromáždění OSN. Zároveň přináší expertní prognózu, která vykazuje ve vztahu k vzniku společné koalice negativní pravděpodobnostní modalitu.

30. září vychází další článek *Pojďte s námi [MY] ničit džihádisty [ONI], volá Putin. USA prý do Sýrie nikdo nezval*. Jak už jsem v titulku naznačil, je zde zřejmá dichotomie MY a ONI. V titulku je rovněž patrný povzbuzující apel k společnému boji proti společnému nepříteli, „džihádistům“. Ochotu spolupracovat vyjadřuje i ruský ministr zahraničí

Sergej Lavrov, v jehož nepřímé citaci se vyskytují slova a slovní spojení s pozitivní konotací jako *ochota*, *nejúčinnější*, *politické urovnání*, *pokrok* či *šance na úspěch*. Dosavadní proběhlé ruské vojenské údery jsou rámovány jako přesné, účinné a bez civilních obětí. Přístup Spojených států a Francie k společné koalici s Ruskem je naopak rámován pochybností, že Rusko skutečně útočí pouze na Islámský stát (IS), jak původně avizovalo. Ministr obrany USA užil v souvislosti s tímto tvrzením idiom o *přilévání oleje do ohně* (Ruskem). Protiargumentem k tvrzením Ruska je v textu například tvrzení televize al-Džazíra o 26 mrtvých civilistech. Rozcházejí se i v představě poválečné Sýrie, kde si Západ, na rozdíl od Ruska, nepřeje Bašára al-Asada u moci. Francouzský ministr zahraničí užívá v kontextu s osobou syrského prezidenta značně expresivní metafory *syrský kat*. Al-Asadova rezignace a útočení pouze na cíle IS jsou podmínky, za kterých by západní koalice spolupracovala s Ruskem. Článek intertextuálně legitimizuje ruskou účast v syrském konfliktu souladem s mezinárodním právem a horní komorou Federálního shromáždění ruské vlády. Putin akcentuje nutnost, aby veškeré bojové operace proběhly v souladu s rezolucí OSN nebo na žádost oficiální vlády státu, na jehož území se bojuje. Text navazuje na prezidentovo prohlášení, s přátelským oslovením *partneři*, kde říká, že vojenské působení koalice, vedené USA, je nelegitimní, protože nesplňuje ani jednu zmíněnou nutnost. Velké množství citovaných a parafrázovaných zdrojů je vyvážené co do poměru západních a ruských. Autor také odkazuje k syrské opozici, čímž pravděpodobně myslí opozici vlády Bašára al-Asada, ale není jasné, na koho konkrétně. Tento rozsáhlý článek se vyznačuje, podobně jako ten předchozí, velkým počtem intertextuální dialogičnosti v podobě citací a parafrází.

Titulek ze dne 1. října, *Rusko v Sýrii útočí podle Asadova seznamu, rebelové prosí o rakety*, je celkově třetím článkem, které Ildes.cz k tomuto tématu zveřejnilo. Konkrétně se věnuje „skutečným“ cílům ruských bombardování v Sýrii. Text nabízí vyjádření Západu, které se vyznačuje zdrženlivostí a pochybovačností o ruské likvidaci radikálních

islamistů. V návaznosti cituje projev britského premiéra Davida Camerona a amerického ministra obrany Ashtona Cartera, ve kterých zaznívají podmínkové věty a modality, vyjadřující nízkou úroveň jistoty. V citacích zaznívala opatrná kritika Západu, kterou text legitimizuje předešlým prohlášením o vedení předních opozičních organizací v Sýrii. Rámování diskurzu umírněné opozice režimu Bašára al-Asada vystihuje vyjádření Chálida Chodži z Národní koalice sil revoluce a syrské opozice: „Rusko nebojuje s Islámským státem. Míří proti civilistům ve společenstvích, která islamisty odmítla. Svou vojenskou sílu používá k tomu, aby podpořilo Asadův režim ve válce s civilisty“. Přibližně stejný prostor je věnován protiargumentu Ruska. Sergej Lavrov apeluje: „*ohledně ruských útoků neposlouchejte Pentagon*“ a vyzívá k ověření na ministerstvu obrany. Text je doplněn záznamem z ruského bombardování IS, jejímž zdrojem je ruské ministerstvo obrany. Důkaz je podpořen výčtem zasažených cílů. V poslední části článku se opakuje vyzdvihování legitimacy vstupu Ruska do syrského konfliktu, jak už tomu bylo v předchozím článku. Stejně tak nelegitimita koalice vedené USA.

Parlamentnilisty.cz

Článek *Renomovaný časopis z USA: Ruská intervence v Sýrii pomoc Sýrii jen předstírá* je první zprávou z Parlamentních listů, která přichází s událostí o den později oproti zbytku zpravodajských serverů. Renomovaným časopisem autor myslí americký týdeník Time a komentář k ruské intervenci Timothyho Snidera.⁴ Koncepce článku dává pravděpodobně klamné zdání, že celý text pochází z uvedeného časopisu, ovšem nikde se nevyskytuje informace, zda-li je článek doslova přeložen do českého jazyka, nebo zda je pouze parafrázován. Odkaz na původní text článek rovněž postrádá. Napříč textem je zřejmý záporný tón vůči Rusku a obecně se dá říci, že text vykazuje manipulativní a přesvědčovací charakter, jako například v případě zobecňujícího výroku: „*Vstup Ruska do bojů v Sýrii souvisí s děním na Ukrajině, avšak*

⁴ Tento článek se mi nepodařilo na internetu dohledat.

jeho příčinou je ruská doktrína. Podle ní jsou autoritářští vůdci legitimní, ...“. Tvrzení z perexu článku obsahuje vše výše zmíněné. Text je rozdělen do čtyř témat. (1) *V Sýrii bude Putin pomáhat Asadovi potlačit veškerou opozici.* Opěrným pilířem diskurzu je *doktrína Moskvy*, jenž je *postavená na podpoře autoritáře a odporu k jeho opozici.* Příznačný pro tuto část textu jsou věty v poměru odporovacím, jejichž výsledkem je zdůrazňování informace skrz popření té předchozí. (2) V názvu druhé části článku – *Ruští vůdci chtějí syrskou válku* – evokuje slovo *vůdci* autoritářství a hypoteticky může konotovat slovo *führer*, německý překlad slova *vůdce* s negativní konotací z druhé světové války. Není ani jasné, ke kterým osobám se množné číslo „vůdci“ vztahuje. Slovní spojení „*Moskva nevidí*“ a „*ruské vedení tuší*“ se snaží sugerovat, že text ví, co si aktéři myslí. Text zde predikuje působení islámských teroristů v Rusku prostřednictvím otázek, čímž se vyhýbá přímému tvrzení. Rovněž srovnává působení Ruska v Sýrii a na Ukrajině a hovoří o nutnosti vyhrát v Sýrii válku pro ruské „publikum“. „Publikum“ se vztahuje k předešlé generalizaci: „*Rusko, to je televizní kultura...*“ (3) Název třetí části – *Rusko usiluje o zničení EU podporou radikálů a populistů* – vystihuje obsah celé části, která není ničím podložená a působí spíše jako konspirační teorie, ostatně jako celý článek. Autor užívá absolutních slov (vždy, nikdy), opakující se hyperbolu – *zničení* a také i protimluv. (4) V poslední části – *Podporou Asadova režimu zvýší Rusko počet uprchlíků v Evropě* – líčí strategii ruské politiky pejorativní metaforou „*dělat ze Sýrie továrnu na uprchlíky*“. Text opět sleduje kontextovou linku Ukrajiny, která slouží k srovnávání a hodnocení v kontextu se syrským angažmá. Zřejmá je rétorická strategie předkládat tvrzení například v podobě podmínkové věty – *Bere-li Rusko zákony o svrchovanosti vážně, pak možná...* – a vůbec nejvíce příznačným rétorickým prostředkem je syntaktický paralelismus, v tomto případě trojnásobný.

V tentýž den, 1. října, vychází druhý článek: *Kandidát na prezidenta USA Donald Trump pronesl tato slova o ruské intervenci v Sýrii i Bašáru Asadovi.* Jedná se o přeloženou výpověď Donalda Trumpa z britského

zpravodajského serveru The Independent. Ruská intervence je v kontextu této zprávy rámována kladně. Explicitní výskyt dichotomie MY a ONI je zřejmý například ve formulacích „... *my nechceme, abyste to dělali*“ nebo „*ti lidé, kteří tam chtějí přijít a vyměnit Asada*“. Zároveň text, vzniklý v předvolebním čase, odráží rozpornost rovněž i v rámci konstruovaného „MY“, když kritizuje tehdejšího prezidenta Baracka Obamu za zahraniční politiku v Sýrii. Otevřená podpora Ruska Trumpem je kladena do negativního kontrastu s USA, jehož politika je spojena se slovesy *žárlit* a *zhoršit*. V textu je přítomný odkaz na originální článek, který je víceméně totožný.

CT24.cz

Článek *Rusko poprvé udeřilo proti Asadovým odpůrcům v Sýrii* přichází 30. září, tedy v den zahájení ruských náletů v Sýrii. Česká televize v kontextu cílů ruských náletů proti sobě staví dva protichůdné diskurzy – americký a ruský. První část uvádí, že bombardovaná místa nejsou pozice IS, ale jiných radikálních skupin a umírněných rebelů. Proti tomuto tvrzení je postaven ruský diskurz, který prostřednictvím ministerstva obrany tvrdí, že útok proběhl na pozice IS a na přesvědčivosti mají přidat jistotní modalita v podobě slov *jednoznačně* a *výlučně*. Samotný titulok článku se vyznačuje inklinací k první verzi, protože užívá označení „*Asadovi odpůrci*“, nikoliv Islámský stát. ČT využívá ojedinělého zdroje – syrské bezpečnostní síly Bašára al-Asada, který potvrzuje společnou kooperaci s Ruskem. Prostřednictvím přímé citace se v textu rovněž vyjadřuje šéf Putinovy kanceláře Sergej Ivanov, který akcentuje nelegitimitu uskutečňovaných leteckých úderů Západní koalice v kontextu mezinárodního práva. Naopak zmiňuje, že syrská strana požádala Rusko o vojenskou pomoc, tudíž je legitimní. Legitimitu je Ruskem přisuzována i syrskému režimu B. al-Asada. Dále je zde prostřednictvím odporovací věty v přímé citaci zdůrazněno, že Rusku „*jde o uspokojení vlastních zájmů*“. V další části článku se Rusové vyjadřují o ochotě ke spolupráci s USA. Vojenský expert Ivan Konovalov informaci potvrzuje a zároveň vyjadřuje pochyby o možném vzniku společné koalice s USA.

Autor článku rovněž přidává vyjádření českého experta Jana Šíra, který vidí angažmá Ruska v Sýrii jako příležitost, jak „*se vrátit zpět do hry a dát najevo, že s Rusy je potřeba nadále počítat.*“ Poslední část vystihuje její název – *Co s Asadem? USA se s Kremlem neshodnou.*

Zpráva z 2. října – *Ruský zásah prodloužil válku v Sýrii o roky. Jde o boj mocností, obávají se Kurdové* – přináší prognózu Kurdů, kteří jsou spojenci Západní koalice. Velitel kurdských jednotek bojujících v Sýrii v přímé citaci negativně hodnotí vstup Ruska do války a označuje ho metaforicky za „*utkání obrů [...] ...v nichž mocnosti bojují o sféru vlivu*“. Souhlasný hlas s Kurdy dostal místo i Bašár Zubi, velitel z povstaleckého oddílu na jihu Sýrie a dezertér ze syrské armády, řekl: „*Tyto nálety válku především prodlouží*“. Zpravodaj ČT Miroslav Karas, v citaci graficky oddělené od zbytku článku, zdůrazňuje negativní rámec Ruska prostřednictvím průzkumu veřejného mínění Rusů, jehož zdroj není v textu uveden. Dle něho má být 69% Rusů proti invazi do Sýrie a myslí si, že hlavní slovo by měla mít diplomacie. Redaktor přidává svůj subjektivní popis nálad v Rusku: „*Rusové se nejvíce bojí teroristických útoků a odvetných kroků ze strany IS...*“. K delegitimizaci přidává přiznání Moskvy, že neútočí pouze na cíle IS, jak zprvu tvrdila, ale na „*několik známých teroristických skupin*“ a uvádí fakt, že al-Asad používá označení „*teroristé*“ proti všem svým odpůrcům. Velký prostor je věnován expertnímu názoru politického geografa Michaela Romancova. Ten se nejprve vyjadřuje k spolupráci Rusů a Syřanů v kontextu útoku na umírněnou opozici a v další citaci reprodukuje určité spekulace o možném Putinově úmyslu realizovaném participací na válce v Sýrii. Pozitivní rámování má odstavec o rusko-americkém jednání, které obě strany hodnotí kladně a označily jej za „*srdečné a profesionální*“ na straně americké a „*konstruktivní*“ na straně ruské. Negativní rámování Ruska v první části práce částečně vyvažuje závěrečná část o možném zásahu Ruska v Iráku. Text akcentuje legitimitu v otázce vstupu Ruska do Iráku mimo jiné výrokem Sergeje Lavrova „*Rusové jsou zdvořilí lidé a nechodí*

nikam bez pozvání.“ Irácký premiér Hajdar Abádí označil dosavadní působení koalice vedené Spojenými státy emotivním slovem „*zklamání*“.

Novinky.cz

30. září přináší server novinky.cz zprávu, že *Rusko zahájilo bombardování Sýrie*, s informací o prvních ruských náletech v Sýrii v okolí města Homs. Prostřednictvím přímé citace je dáno slovo ministru obrany Igorovi Konašenkovi, hovořícímu o začátku celé akce a „přesných úderech“ na pozice Islámského státu. Vyjádření amerického anonymizovaného zdroje z onoho týdne – „*Jsou připraveni. Mohou začít v jakýkoliv okamžik*“ – ukázalo informovanost USA. V den útoku Rusové oznamují svému západnímu protějšku, že „*mohou dnes zahájit letecké útoky proti IS v Sýrii*“, čímž vyvolávají nejistotu. V další části text přenáší pozornost na „*skutečné*“ cíle Ruska v Sýrii. Citovány jsou Times of Israel, syrská agentura SANA a „*nepotvrzený zprávy*“, zmiňující terče severně od Homsu. Ověřování informace z několika zdrojů, jehož výsledky jsou v článku řetězeny jeden za druhým, naznačuje, a patrně má naznačovat, autorovu profesionální práci se zdroji. Tvrzení, že si Moskva schválila nasazení ruských sil a rozhodla se tak *pomoci* syrskému režimu na žádost Bašára al-Asada je informace, ve které slovo *pomoc* konotuje dobročinnost, ačkoli Rusko al-Asadovu *pomáhá* zabíjet lidi. Závěrečná část textu se věnuje ruské výzbroji a více konkretizovaným cílům v Sýrii. Přesnými technickými označeními a počty ruské výzbroje článek sugeruje přesnost, pečlivost a zasvěcenost. S odkazem na ruské noviny Novaja Gazeta vyslovuje prognózu budoucích cílů ruských bojových letadel, které budou útočit nejen na vůdce „*teroristů*“, ale rovněž úderů na ropnou infrastrukturu, z nichž financují své aktivity. Samostatná věta na konci článku akcentuje ruský důraz efektivnost: „*Ruský prezident Vladimír Putin označil koaliční útoky na Islámský stát za neúčinné*“.

Hlavním aktérem zprávy *Čeští ministři k ruským náletům: Může to situaci uklidnit. Anebo vyhrotit* z 30. září je ministr vnitra Milan Chovanec a ministr obrany Martin Stropnický. Oběma ministrům je věnován stejný

prostor na názor, jenž je litoteticky zhodnocen na: „*Ne zrovna ve shodě*“. Článek uvádí, že výroky ministrů pochází ze společné tiskové konference týkající se „*cvičení kontrol na jižní hranici Česka pro případ zvýšení počtů migrantů*“, což je však téma, kterého se výroky ani článek netýkají. Slova „obava“ a „děsit se“ v odstavci věnovaném názoru Milana Chovance jsou příkladem užití emočního jazyka apelujícího na čtenáře. Ministr vnitra se k problematice vyjadřuje nedůvěřivě: „*Mě ty ruské nálety vcelku děsí*“ nebo „*Otázka je, jestli se to vyřeší, nebo se konflikt zeskaluje*“. V části věnované Martinu Stropnickému se opakuje motiv uklidnění či zmenšení problému slovy *zklidnění* („*rozumný člověk by měl cokoli, co může přispět ke zklidnění situace, přivítat*“), *zmírnění* („*zmírnění střetů v Sýrii*“) a *snížení* („*snížení počtu uprchlíků*“). Stropnický rovněž užívá k apelu na příjemce normotvorný jazyk, když říká: „*rozumný člověk by měl cokoli, co může přispět ke zklidnění situace, přivítat*.“

Tentýž den vychází článek *Rusko čelí kritice, nálety vůbec nemířily na Islámský stát*, který se věnuje z převážné většiny textu svědectvím a vyjádřením vrchních politiků ke zprávě o odlišných cílech ruských náletů. Jak v perexu článku, tak v samotném titulku se vyskytuje semanticky absolutní slovo „*vůbec*“ v kontextu otázky, jestli Rusové skutečně útočili na Islámský stát, jak několikrát referovali. Tvrzení, že cílem byla umírněná opozice a civilisté „*včetně žen a dětí*“, apeluje na čtenářovy emoce. Informace je ovšem několikanásobně ověřená – velitelem Svobodné syrské armády, agenturou SANA a část týkající se obětí na civilistech pak americkými a francouzskými představiteli. Každému ze zdrojů je věnován v textu odstavec a všechny více méně opakují totožnou informaci a tím zdůrazňují pravdivost tvrzení, že Rusko provádělo útoky i na jiných místech, než kde operuje IS. Oproti anonymizovanému francouzskému a americkému zdroji je prezentován hlas britského premiéra Davida Camerona, který expresivním výrokem „*IS, tento děsivý teroristický kult smrti*“ apeluje na emoce a Bašára al-Asada tituluje silně negativně zatíženým výrazem „*diktátor*“. Vyjádření Ruska je negativní a obsahuje pouze jednu větu – „*Moskva námitky odmítla jako ,nepravdivé*

informace. Prostor získává i problematika, jestli bude americká koalice i přes ruské výzvy „*vyklidit vzdušný prostor nad Sýrií*“ pokračovat v leteckých akcích. V této souvislosti text opakovaně akcentuje odhodlání USA pokračovat v leteckých akcích. Samotné ruské nálety jsou prostřednictvím slov Johna Kerryho delegitimizovány, když užívá výrazů „*kontraproduktivní*“ a „*v rozporu*“. Narace v závěrečné části textu je vystavěna na ruské ochotě spolupracovat jak s vnitřními, tak vnějšími hráči a snaze o legitimizaci svých aktivit skrze OSN. Rusko je zde rámováno pozitivně, čemuž přispívá i vyjádření Sergeje Lavrova: „*Společným cílem je nepřipustit vznik islámského státu*“.

Článek z 1. října přichází s informací, že „*Rusko přiznalo, že neútočí jen na Islámský stát*“. Hlavní narační linií článku je „*přiznání*“ Ruska, že kromě IS útočí i na další extrémistické skupiny. Zároveň si text protiřečí, když říká: „*...[Rusko] bojuje proti IS jako koalice vedená Američany*“. Vyjádření Ruska text rámuje jako nedostatečné, jelikož Rusko hovoří o extrémistických skupinách, ale už neříká, o jaké konkrétně se jedná. Dále se Rusko dostává do názorového střetu s USA a jimi podporovanými rebely, kteří tvrdí, ruská letadla útočí na Svobodnou syrskou armádu. Rusko se vyjádřilo: „*Je tam mnoho překroucených informací, pokřivených informací i lživých zpráv*“. Ve druhé části je Rusko rámováno pozitivně v kontextu nočních útoků a ochoty rozšířit operace na irácké území. V této souvislosti text zdůrazňuje apel na legitimitu opakovaným tvrzením, že k rozšíření operací ruských letadel na iráckém území nedojde bez souhlasu irácké vlády nebo rezoluce Rady bezpečnosti.

2. října vychází na stránkách novinky.cz článek *Ruské letouny likvidují další cíle Islámského státu v Sýrii*. Jedná se o informativní text o ruských útocích z posledních hodin a výčet ruské výzbroje. Rusko je rámováno jako vojensky schopné, úspěšné a technicky vybavené.

5.1.2 Druhá událost: období 24. – 26. 11. 2015

Idnes.cz

Článek z 24. listopadu nese název *Turci sestřelili na hranicích ruský bitevník. Byl v Sýrii, brání se Kreml*. Text je postaven na binární opozici Rusko versus Turecko, mezi kterými se incident stal. V textu jsou představeny obě verze konfliktu a každá z nich svaluje vinu na toho druhého. Článek legitimizuje, prostřednictvím jednotlivých prohlášení, oba aktéry konfliktu a prostor poskytnutý oběma stranám pro argumentaci je rovněž rovnoměrný. Turecko ovšem uvádí tvrzení, že Rusko varovalo několik týdnů před incidentem, že „... při ochraně hranice uplatní veškerá práva“. Apel na emocionalitu užívá Putinovo expresivní vyjádření, když říká: „...*sestřelení letadla bude mít tragický dopad na vztahy Ruska s Tureckem*...“. V následující větě prohlášení užívá normotvorný jazyk: „*Incident podle něj překročil rámeček obyčejného boje s terorismem a je rána do zad*“ přičemž druhá zvýrazněná část značí idiomatickou metaforu s výrazně negativní konotací. Z intertextuality z ruských zdrojů vyjadřujících se k incidentu vyčnívá přímá citace Sergeje Lavrova, který spojuje téma sestřelení letounu s terorismem v Turecku – „*To, co je nezbytné nyní zdůraznit, spočívá v růstu teroristických hrozeb, které plynou z tureckých území, a to bez ohledu na případ, který se dnes odehrál*.“ Incident je rámován jako opakující se záležitost na „*horké hranici*“, ve které Turecko nekompromisně chrání sebe a své zájmy.

Druhý článek z téhož dne – *NATO stojí za Tureckem, ale vyzývá ke klidu a zmírnění napětí* – přenáší pozornost na vyjádření NATO, kterého je Turecko součástí. Generální tajemník NATO Jens Stoltenberg vyjádřil potvrzení turecké verze incidentu, tedy že ruský letoun byl skutečně sestřelen nad územím Turecka, což Moskva od počátku odmítá. V přímé

citaci Stoltenberga se přímo projevuje dichotomie MY, tedy NATO a Turecko, a nepřímo ONI (Rusko). Text legitimizuje zásah Turecka, ale zároveň jej rámuje jako nikoli nezbytný – „*Celou věc prý [Ankara] mohla řešit jinak, než sestřelením letounu*“. Vyjádřením Stoltenberga je v článku věnován většinový prostor. Tajemník mimo potvrzení turecké verze, z části legitimizuje Tureckou pozici i prohlášením, že už dříve „*vyjádřil obavy z důsledků vojenských akcí Ruské federace blízko hranice NATO*.“ Text rovněž reprodukuje Putinovo vyjádření, že „*sestřelení letounu bude mít tragický dopad na vztahy obou zemí*“ a Moskvy, která následkem toho „*přeruší veškerou vojenskou spolupráci s Tureckem*.“ Rámování Ruska je veskrze negativní.

25. listopadu vychází článek *Turkmeni se chlubí kusy ruských padáků. Jeden pilot žije, tvrdí Rusko*. V otázce sestřelení, neboli jak je v textu idiomaticky uvedeno – „*poslání letadla k zemi*“, je Moskva ve svém názoru konzistentní. Turecký akt je nepřímo legitimizován v odstavci o zveřejněné nahrávce, která obsahuje varování ve formě o přibližování ruských letounů do tureckého vzdušného prostoru, ovšem není možné určit, kdy byla nahrávka pořízena, protože ruská letadla v poslední době narušila vzdušný prostor několikrát. Kromě opětovné „*provokace*“ ze strany Ruska je sestřelení intertextuálně legitimizováno prostřednictvím USA a NATO, ačkoliv je zmíněna domněnka od anonymizovaného zdroje z americké administrativy, že průběh akce byl odlišný, než jak jej Turecko uvedlo. Podstatná část článku rozebírá možné důsledky vůči Turecku ze strany Moskvy. Text v tomto kontextu vykazuje vysokou míru modality, která nasvědčuje výskytu hypotéz a prognóz. Název kapitoly této části – *Ohrožen je plynovod i stavba jaderné elektrárny*, je v rozporu s odstavcem, který mimo jiné říká, že „*... v Gazpromu možnost vypnutí dodávek do Turecka nepřipouštějí, protože ruský monopol by poškodil svou pověst...*“. Hrozba z možných důsledků sestřelení letounu je rámována negativně a možné pomsty se kromě zemního plynu týkají také turismu, výstavby jaderné elektrárny a také ohrožení pro Rusko v podobě nepovolení plavby ruských lodí úžinami

Černého moře. Část textu je o osudu dvou pilotů, kteří se před sestřelením katapultovali nad syrským územím. Zpráva je prostoupena častým užitím jistotní modality (*měl by být, není zcela jasné, údajné*), která vyjadřuje nejistou pravdivost předkládaných informací.

Článek *V extrémní situaci není na co čekat, říká k sestřelu Su-24 elitní pilot*, byl 26. listopadu publikován na stránkách idnes.cz. Jedná se o odbornou výpověď zkušeného českého stíhacího pilota Michala Borůvky, který se vyjadřuje k sestřelení ruského letounu a k standartním postupům při vniknutí cizího letounu do vzdušného prostoru. K incidentu se Borůvka vyjadřuje následovně: *„Předpokládám, že v Turecku šlo o omyl, vyvolaný vyšponovanou situací v regionu. Nemyslím si, že by na sebe chtěly obě strany útočit.“* Článek má kromě této subjektivní názorové roviny převážně explanační a informativní funkci.

Parlamentnilisty.cz

24. listopadu vychází zpráva pod názvem *Turci přestřelili, ale potřebujeme je k zastavení uprchlické tsunami*. Hlavními aktéry jsou odborníci na Turecko Tomáš Laně, Martin Reigl a politici Alexandr Vondra a Antonín Šed'a, kteří vystoupili v pořadu České televize Události, komentáře, z jehož debaty na téma rusko-tureckého incidentu je text převzat. V perexu článku je výjimkou hlas Vladimira Putina, který metaforicky *„hovoří o dýce vražené do ruských zad v boji proti islamistům“*. Přestože jde o jakýsi výstup z pořadu ČT obsahuje text čtyři přímé citace, zbytek jsou citace nepřímé. V textu je zřetelná dichotomie Rusko versus Turecko – viz. například tvrzení Tomáš Laně, že *„Turecko se cítí natolik silné, že si nechce nechat líbit něco takového, co se stalo s Ruskem.“* Turecko v kontextu sestřelení ruského letounu je rámováno jako natolik silné, že si nenechá nic takového líbit. Zároveň se prý zachovalo zbrkle a situaci příliš vyostřilo a taktéž je charakterizováno jako potřebné pro omezení počtu uprchlíků mířících do Evropy. Oproti Turecku je Rusko rámováno jako agresivní a považující *„porušování vzdušného*

prostoru za běžnou věc“. Informace o zřícení letounu 200 kilometrů od nejbližších pozic IS rovněž hraje v neprospěch Ruska.

Článek z následujícího dne – *Sestřelení ruského letadla vyvolalo v Turecku nadšení* – přináší výpověď Özgöra Ünlühisarcikli, tureckého analytika a ředitele americké nevládní organizace German Marshall Fund, v rozhovoru pro server Aktuálně.cz. Text oproti originálu předkládá pouze výpověď, bez otázek, na které analytik odpovídal, a ve změněném sledu. Příznačné interdiskurzivní rámování rozhovoru zůstává. Ünlühisarcikli charakterizuje nálady, které po incidentu v Turecku zavládly, jako plné nadšení a zároveň obav. Při vyjadřování hypotéz k možné reakci Ruska udává turecký analytik dva, z jeho pohledu, extrémní příklady. K prvnímu z nich text uvádí: „*Proto věří, že Rusko případ uzavře bez následků*“, což v originálním textu není explicitně ani nepřímě řečeno, a tak považuji tento výrok za nepravdivý. Dichotomie Turecko versus Rusko je značná napříč celým textem, výjimkou je téma zabývající se vztahem Turecka ke Kurdům. Ünlühisarcikli v závěru akcentuje odmítnutí Turecka, aby byl Bašár al-Asad přítomen v poválečném mírovém procesu.

25. listopadu vychází v Parlamentnilisty.cz článek s názvem *Vojenský analytik Štefec zcela vážně: Sestřelení ruského letadla Tureckem, členem NATO, je válečný akt. Američané o tom museli vědět. Z toho se může vyvinout velice ošklivá situace*. V samotném názvu autor užívá slovního spojení – „*zcela vážně*“, které chce čtenáře zaujmout a zároveň zdůraznit nadcházející informaci v titulku, jenž plní funkci apelu se záměrem vyvolat strach (viz. výše). Ve sdělení je vysoká míra modality, čímž je poukazováno na nižší stupeň jistoty pravdivosti výpovědí. Kromě toho se v textu objevují vulgarismy – slovo *podělaní* a dvakrát slovo *hajzlíci* – všechny na účet Turecka. Tento fakt není jediným delegitimizujícím prvkem vyjádření o zásahu Turecka, v tomto duchu se nese obsah celého článku – jednoznačně stojí na straně Ruska. Vyskytuje se pejorativní metafora o Turecku, které je označeno za „*klacek proti Rusku*“, hodnocení a snaha vsugerovat čtenáři vzhled do mysli Turků a Rusů.

V pořadí třetí článek z 25. listopadu nese název *O co jde Turecku, hrozí teď světová válka? S chladnou hlavou o horkém incidentu*. Tentokrát server Parlamentnílisty.cz cituje článek Maxe Fishera z amerického internetového deníku Vox. Tvrzení o možné třetí světové válce v titulku a následně v perexu textu je apelem s cílem zaujmout čtenáře a zaskočit jej závažností incidentu. Text tento výrok následně demontuje a osvětluje, proč tomu tak pravděpodobně nebude. Událost je rámována jako ojedinělý incident, u kterého se neočekává další eskalace. Prostor je dán i protichůdnému diskurzu. Ředitel americko-kurdské informační sítě Kani Xulam vidí sestřelení letounu jako úmyslný čin s cílem podkopat roli Ruska v mírovém procesu, který Turecko, na rozdíl od Ruska, plánuje bez al-Asada. V textu je zásah Turecka nepřímo legitimizován častým ruským porušováním vzdušného prostoru zemí NATO z předešlých měsíců.

CT24.cz

Turci sestřelili ruský stíhací bombardér Su-24 z 24. listopadu je vůbec první zprávou na serveru ČT24.cz, která se věnuje tomuto tématu. Článek naznačuje dichotomii diskurzů Turecko versus Rusko, přičemž poměr prostoru věnovaného těmto stranám v textu je o něco příznivější pro ruskou verzi a hlasy. V přímých a nepřímých citacích ruských hlasů je incident rámován jako „velmi vážný“ a označován za „provokaci Severoatlantické aliance“. Míra pravdivosti mnohých sdělení je snižována příznakovými slovy „tvrdili“, „prý“ a „údajně“, což poukazuje na autorův kritický odstup od nepodložených informací. Text se věnuje osudům ruských pilotů, kteří se při sestřelení letounu katapultovali nad syrským územím. Taktéž popisuje přiložené video s nahrávkou bezvládného těla pilota a uvádí, že autenticita videa není dosud potvrzena.

24. listopadu vychází článek *Vážný incident, říká Londýn o sestřelení ruské stíhačky, Zaorálek chce rychlou dohodu o Sýrii*. Článek obsahuje několik vyjádření jak světových politiků, tak politiků z české

vlády. Počtem intertextuálních vstupů je charakteristická rozmanitost tohoto textu. Úvod textu rámuje incident na syrsko-turecké hranici jako „velmi vážný“, což je dvojhlasně řečeno Ruskem a Londýnem. Výroky představitelů české vlády hovoří o nutnosti lepší spolupráce mezi státy, které se podílejí na boji proti IS a sousedních států Sýrie. Výběr českých hlasů: prezident Miloš Zeman, premiér Bohuslav Sobotka, ministr zahraničí Lubomír Zaorálek, exministr zahraničí Karel Schwarzenberg a bývalý velvyslanec ČR při NATO Karel Kovanda. Evropští politici se vyjadřují zdrženlivě a jejich výpovědi volají po klidu a po přesném prošetření události. Jejich výpovědi rámuje incident jako problémový, ale zároveň vyjadřují naději – „musíme doufat“ – a nešetří uklidňujícím apelem – „musíme zachovat chladnou hlavu a udržet klid“. Naopak co se týče ruských hlasů, ty se vyjadřují o Turecku zcela negativně a akcentují následky, které bude pro Turky případ mít. Ruský prezident Vladimir Putin se expresivně vyjádřil o Turcích jako o „přisluhovač[í]ch] teroristů“ a dodal, prostřednictvím idiomu s výrazně negativními konotacemi, že to byla od nich „rána do zad“. Kritiku vyjadřují také Američané, kteří vyčítají Turecku, že v uplynulých měsících více zaměřuje na boj proti syrským Kurdům než na boj proti IS, který avizovalo. Přes tyto výčitky však vyjádřil americký prezident Barack Obama plnou podporu Turecku. V článku je vyzdvižen jeho argument, že „Turecko jako jakákoliv jiná země má právo se bránit své území a svůj vzdušný prostor“.

O den později, 25. listopadu, je publikován článek *Rusko je připraveno zničit vše, co ohrozí letadla. Druhý pilot zachráněn*. Text informuje o záchranné akci na pomoc ruským pilotům a jejím následkům. Podle vyjádření ruského velvyslance v Paříži byl jeden z pilotů „brutálně zabit islamisty“ a „druhému se podařilo uniknout“. Článek poté věnuje kapitulu výčtu konkrétního souboru opatření Ruska vůči Turecku, který obsahu je velký počet slov a slovních spojení s negativní konotací jako například: „pohrozit tragickým dopadem“, „varovat“, „zastavit společné projekty“, „ohrozit bezpečnost“ apod. Text spekuluje o možném zastavení dodávek plynu do Turecka a spolupráce při výstavbě jaderné elektrárny.

Turecko – přísluhovač teroristů? je název další kapitoly, která se věnuje turecké spolupráci Turků s IS a dalšími extrémisty či toleranci vůči nim. Jak naznačuje název, část kapitoly má zápornou tón, ale zároveň jsou zde obsaženy hlasy, které vyjadřují podporu Turecku. Hlasy českého politologa, USA a NATO rámuji zásah jako „právo bránit svou suverenitu“. Zároveň politolog Tomáš Kaválek rozpor mezi dvěma zeměmi uvádí do kontextu jako „*dlouhodobou rivalitu*“ a konflikt zájmů v syrské válce. Hlas politologa nepřímo potvrzuje Putinovo tvrzení z minulého článku, že Turecko je „*přísluhovačem teroristů*“.

Novinky.cz

První zpráva o turecko-ruském incidentu přichází 24. listopadu pod názvem *Turci sestřelili ruský bombardér*. Článek informuje o události s odkazem na turecká média, která pravděpodobně událost reportovala jako první. Intertextuálně byl zařazen i hlas ruského Ministerstva obrany, který odmítá tvrzení Ankary, že letadlo bylo sestřeleno poté, co pilot ignoroval výstražné varování. Z tohoto pojetí tématu je v článku zřejmá dichotomie Turecko versus Rusko. Text rámuje ruské narušení vzdušného prostoru jako v předešlých měsících opakující se jev. Tím nepřímo legitimizuje turecký akt. Značný prostor je věnován faktickým informacím o sestřeleném letounu Suchoj Su-24.

Tentýž den vychází podrobnější zpráva *Varovali jsme vás, vzkazují Turci Rusům*. Legitimizace sestřelení ruského letounu je zřetelná ze samotného titulku. Legitimizací je konkrétně v textu vícero. Prvním je předvolání ruského velvyslance a atašé v Turecku ministerstvem zahraničí, aby Rusům sdělilo varování, že jestli nepřestanou útočit v turkmenských oblastech na severu Latakíja a také v příliš malé vzdálenosti od tureckých hranic, „*bude to mít 'vážné důsledky'*“. Druhým je opakované varování (10krát) ruského letounu a ruský vstup do tureckého vzdušného prostoru. Intertextuálně je v textu uveden postoj Ruska, který přichází s verzí, která se možná překvapivě netýká Turecka. Mluvčí ruského prezidenta Dmitrij Peskov označil událost „*za velmi vážný*

incident“ a odmítl vyvozovat závěry bez úplných informací. Text je uzavřen informací o tureckém záměru obrátit se na OSN kvůli útokům vůči Turkmenům V Sýrii a rovněž na NATO, aby získalo stanovisko svých spojenců k danému incidentu.

25. listopadu vychází článek *Druhého pilota ze sestřeleného suchoje zachránili Asadovi vojáci, potvrdil Putin*, který poutá pozornost na piloty prostřednictvím prohlášení ruského velvyslance v Paříži Alexandra Orlova a prezidenta Vladimira Putina. Informace v perexu – *druhého pilota zastřelili vzbouřenci ze země* – se mírně liší od přímé citace Orlova o pár řádků níže – *člen posádky byl zraněn palbou při seskoku padákem a na zemi ho islamisté brutálně zabili*. Samotný turecko-syrský konflikt je rámován nezaujatě.

Ve stejný den přichází zpráva – *Rusko pošle do Sýrie protiletadlový systém S-400*, která informuje o parametrech ruského raketového systému a jeho přesunu do Sýrie. Text vykazuje dichotomii Turecko versus Rusko a rámuje ruským hlasem Turecko jako islamistické a nevhodné pro ruské turisty. Vladimir Putin obvinil Turecko z podpory islamizace své země, která vytváří nepříznivou atmosféru, jež není zprvu citelná. Novinky.cz popisují opatření k zajištění ruské letecké jednotky, které bude kromě raketového systému spočívat v doprovodu bombardérů stíhačkami.

Jedno sestřelené Su-24, dvě vysvětlení. Co tvrdí Ankara a čím kontruje Moskva je titulkem další zprávy ze dne 25. listopadu. Počáteční část textu, v níž jsou prezentovány dvě verze incidentu, je rámována obecně a objektivně. Pokračování textu se věnuje oběma verzím podrobněji, uvádí jejich důkazy a vyjádření politiků obou zúčastněných stran. Co se týče legitimizace turecké verze oproti té ruské, článek zmiňuje podporu turecké akce ze strany USA i OSN. Zmiňuje dopis zaslaný Tureckem generálnímu tajemníkovi OSN, který zveřejnila organizace Wikileaks a obsahuje přesné informace o průběhu incidentu. Skrze tyto informace je turecká akce rámována jako legitimní. Článek rovněž uvádí názor, že Turecko nemohlo reagovat jinak, například skrze

přímou citaci premiéra Ahmeta Devutoglu: „*Nikdo by neměl pochybovat o tom, že jsme udělali vše, co bylo v našich silách, abychom tomuto incidentu zabránili. Každý by měl respektovat právo Turecka na obranu hranic*“. Právo na obranu svého území je stvrzeno i vyjádřením prezidenta Baracka Obamy. Vyjádření jeho ruského protějšku, Vladimira Putina, vůči Turecku je rámováno hněvými slovy, konkrétně idiomem „*bodnutí dýky do zad*“ a Turky nazývá „*komplici teroristů*“. Diskurzivní dichotomie Turecko versus Rusko je zde stejně zřejmá jako v předchozích článcích.

26. listopadu server přichází se zprávou *Chci se vrátit a pomstít velitele, říká navigátor ze sestřeleného ruského bombardéru*, která podává výpověď přeživšího útoku, doplněnou o podrobnější informace o pátrací akci. V přímé citaci zachráněný navigátor vyjadřuje touhu po odplatě, aby splatil dluh svému veliteli. Ačkoliv se v textu odkazuje na televizi, není uveden její název a většina textu neodkazuje k žádnému zdroji. Obsažený ruský diskurz článku rámuje piloty a účastníky záchranné akce jako hodné vyznamenání, přičemž zabitý pilot dostane posmrtně medaili Hrdiny Ruska.

Dalším článkem z data 26. listopadu, *Omluva od nás? Rusové by se měli omluvit nám, řekl turecký prezident*, je stejného data vydání. Hlas Turecka, potažmo prezidenta Erdogana, je hlavní narativní linií v textu, což se projevuje nepoměrně větším prostorem v článku, než tomu je na ruské straně. Důsledkem je legitimizace turecké verze. Vyjádření Ruska je pouze ve dvou větách. V textu jsou obsaženy jak přímé, tak nepřímé sebevědomé citace tureckého prezidenta, které rámují incident jako splnění povinnosti reagovat při narušení vzdušného prostoru. Erdogan říká: „*Jsem toho názoru, že nejsme stranou, která se musí omluvit. Omluvit by se měli spíš ti, kdo narušili náš vzdušný prostor.*“ Na výrok ruského prezidenta Putina, který uvedl, že incident bude mít pro Turecko vážné důsledky, Erdogan reagoval slovy, že je „*emotivní*“ a „*nehodí se do politiky*“. Podle něj nemá mít incident žádné důsledky ve spolupráci mezi Tureckem a Ruskem a označil tyto debaty za „*bezpředmětné*“. Turecký prezident apeluje argumentem „*jsme strategičtí partneři*“. Bez povšimnutí

nenechává článek ani ruské obvinění Turecka z nakupování ropy od IS, které Erdogan dementoval a dodal, že je jediný, kdo s IS „bojuje upřímně“.

Posledním z řady článků ze stránek novinky.cz vychází v témže dni pod názvem *Napětí roste, Rusové na turecko-syrské hranici rozmisťují střely S-400*. Hlavní narativní linkou článku je varování Turecka Ruskem prostřednictvím hrozby přesunu protiletadlového systému k tureckým hranicím. Text apeluje na vážnost a urgentnost situace slovním spojením – „*napětí roste*“, „*je to důrazné varování*“ a idiomy „*bodnutí do zad*“ a „*na bodu mrazu*“ v kontextu turecko-ruských vztahů. Současně v závěrečné části textu zmírňuje rétoriku výrokem „*válku nikdo nechce*“. Celková situace je rámována důrazným varováním, ale současně ujištěním, že žádná ze stran nestojí o válečný konflikt.

5.2 Závěr

Kritická analýza diskurzu vybraných internetových deníků ve vztahu ke dvěma zvoleným událostem v některých případech umožňuje odpovědět na výzkumné otázky a potvrdit či vyvrátit stanovenou hypotézu, v některých případech však vykázala ambivalentní výsledky.

Hypotéza, že zvolená média zastávají v otázce přítomnosti Ruska v syrském konfliktu spíše záporný postoj či jej hodnotí negativně, se v případě první události jednoznačně nepotvrdila u žádného ze zkoumaných zpravodajských serverů. Články iDNES hodnotily oficiální zahájení ruského angažmá v syrském konfliktu z většiny negativně, analýza Parlamentních listů hypotézu potvrdila z 50%, ve zbylých 50% se k intervenci prezentuje negativně. U Čt24 hypotéza rovněž potvrdila jen z poloviny, u poloviny zkoumaného vzorku nebylo postoj média možné jednoznačně určit, vyznačoval se spíše nestranností a neutralitou. Spíše neutrální postoj byl vysledován také u serveru Novinky. Hypotéza se nepotvrdila ani u druhé zkoumané události.

Ani u druhé události se stanovená hypotéza jednoznačně nepotvrdila, v případě této události však relativně ve větší míře, než v případě události první. Server iDnes se o sestřelení ruského letadla Tureckem vyjadřuje z většiny skutečně negativně, čímž by hypotézu potvrzoval, část zkoumaných článků však vyjadřuje neutrální postoj a dává rovnoměrný prostor a váhu oběma stranám konfliktu. Parlamentní listy jsou opět názorově velmi rozporné, zhruba třetina vzorku vykazuje k Rusku postoj spíše kladný, třetina spíše záporný a zbytek je, podobným způsobem jako tomu bylo u serveru iDnes, názorově ambivalentní. Prezentace události serverem Čt24 je jakžto celek veskrze neutrální, což platí částečně rovněž pro vzorek ze serveru Novinky. Většina zkoumaných článků z Novinek však hypotézu potvrzuje – rámuje ruské angažmá spíše záporně a sestřelení ruského letounu Tureckem spíše legitimizuje.

Na výzkumnou otázku, zda se interpretace v otázce intervence Ruska do Sýrie v jednotlivých zkoumaných médiích měnily v průběhu času, lze v případě první zkoumané události odpovědět kladně u všech zvolených mediálních serverů. Server IDnes hodnotil zahájení ruské intervence z počátku spíše negativně a prezentoval ho jako nelegitimní, v průběhu času však začal vykazovat vyšší míru názorové nevyhraněnosti a neutrality, až se ke konci sledovaného období přiklonil spíše k pozitivní prezentaci angažmá a rétorice jeho legitimizace. Velmi nevyhraněný postoj zaujímají jakožto celek k první události Parlamentní listy, jelikož příspěvky uveřejněné tímto serverem ve sledovaném období zastávají vzájemně protichůdné postoje, přičemž článek delegitimizující ruské angažmá v Sýrii akcentuje autoritářskou povahu ruského vedení, jeho sledování vlastních zájmů, manipulaci ruské veřejnosti a propagandu; článek legitimizující ruské angažmá zdůrazňuje jeho zaměření na boj proti tzv. Islámskému státu. Čt24 se v první informační vlně vůči události jednoznačným hodnotícím postojem nevyhraňuje, v průběhu času se pak přiklání spíše k důrazu na nelegitimitu ruské intervence, a to pravděpodobně především ve světle nových informací, podle kterých Rusko v Sýrii útočilo i na jiné cíle, než na tzv. Islámský stát. Server Novinky sleduje co do polarity postoje k události obdobný vývojový trend jako Čt24. Od převážně neutrálního postoje, plynoucího zřejmě z nedostatku dostupných informací v první fázi události, a důrazu na potřebu zklidnění situace, namísto vynášení hodnotících soudů, nakonec přiklání k negativnímu obrazu ruské intervence na základě nových důkazech o pravděpodobně nepravdivých tvrzeních Ruska.

6 ZDROJE

Použitá literatura

BELL, Allan a Peter GARRETT. *Approaches to media discourse*. Malden, Mass.: Blackwell, 1998. ISBN 9780631198888.

DIJK, Teun A. van. *Discourse and power*. New York: Palgrave Macmillan, 2008. ISBN 0230574092.

DIJK, Teun A. van. *Elite discourse and racism*. Newbury Park, Calif.: Sage Publications, 1993. ISBN 9780803950702.

DIJK, Teun A. van. *Racism and the press*. New York: Routledge, 1991. ISBN 0415047331.

FAIRCLOUGH, Norman. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. New York: Longman, 1995. ISBN 9780582219847.

GALTUNG, Johan a Mari Holmboe RUGE. "The Structure of Foreign News." *Journal of Peace Research*, vol. 2, no. 1, 1965, pp. 64–91. JSTOR, JSTOR, www.jstor.org/stable/423011.

GAUB, Florence a Nicu POPESCU. *Russia and Syria - The odd couple*. European Union Institute for Security Studies. 2013, (28), 1-2. ISSN 2315-1129.

GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-89-3.

HOFFMANNOVÁ, Jana. *Stylistika a--: současná situace stylistiky*. Praha: Trizonia, 1997. Jazykové příručky (Trizonia). ISBN 80-85573-67-9.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

JØRGENSON, Marianne a Louise PHILLIPS. *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage Publications, 2002. ISBN 1847876927.

KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1578-3.

KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?*. Westport, Conn.: Praeger Security International, 2007.

KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-134-x.

MCCOMBS, Maxwell E. *Agenda setting: nastolování agendy: masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-591-2.

MCQUAIL, Denis. *Mcquail's mass communication theory*. 6th ed. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, c2010. ISBN 978-1-84920-291-6, verze epub.

MENDEL, Miloš. *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 9788020024749.

Moravec Václav. *Etika a česká média*, 2005. In: JIRÁK, Jan 10 let v českých médiích. Praha: Portál pro Newton Information Technology. ISBN 80-7178-925-9.

RAMADAN, Ivan (2014). *Sýrie*. In: KŘÍŽEK, Daniel a Zbyněk TARANT. *Arabské jaro - příčiny, průběh, důsledky*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2014. ISBN 978-80-261-0441-4.

RICHARDSON, John E. *Analysing newspapers: an approach from critical discourse analysis*. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 1–4039-3565-3.

SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Islám v médiích: mediální reprezentace sporu o karikatury islámského proroka Mohameda v Mladé frontě DNES*. Liberec: Bor, 2010. Jazyky a texty. ISBN 9788086807652.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.

SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 9788024628844.

THOMPSON, John B. *Média a modernita: sociální teorie médií*. Praha: Karolinum, 2004. Mediální studia. ISBN 80-2460-652-6.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.

WODAK, Ruth a Michael MEYER. *Methods of critical discourse analysis*. Thousand Oaks [Calif.]: SAGE, 2001. ISBN 9780761961543.

Odborné články a dokumenty (online)

BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Russia's Goals Go beyond Damascus* [online]. Washington Institute for Near East Policy, 2018 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/opeds/Borshchevskaya20171204-MiddleEastQuarterly-MEQ.pdf>.

Česko-ruské vztahy a vnímání Ruska očima české veřejnosti [online]. Brno, 2016 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.focus-agency.cz/z-nasich-vyzkumu/cesko-ruske-vztahy>. Závěrečná zpráva z kvantitativního výzkumu. Agentura Focus.

GREGOR, Miloš a Petra VEJVODOVÁ. *Analýza manipulativních technik na vybraných českých serverech*. Brno, 2016. Výzkumná zpráva. Masarykova univerzita - Fakulta sociálních studií. Dostupné z: http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2016/06/Vyzkumna_zprava_Analyza_manipulativnich.pdf

LEHEČKOVÁ, Eva a Michal L. HOŘEJŠÍ. *Ruth Wodaková* [online]. Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK v Praze, 2015 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-ecacdf96-b918-4ce1-aebe-6109f810336e>. Studie z aplikované lingvistiky.

Malashenko, Alexey, *Russia and the Arab Spring* (Moscow: Carnegie Endowment for Peace, 2013), http://carnegieendowment.org/files/russia_arab_spring2013.pdf (staženo 25. 3. 2018).

MALASHENKO, Alexey. *RUSSIA AND THE ARAB SPRING* [online]. Moscow: Carnegie Moscow Center, October 2013 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/russia_arab_spring2013.pdf.

ROZEHNAL, Aleš. *Zpravodajské weby konkurují televiznímu zpravodajství. Česká média* [online]. 13. února 2017 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.ceskamedia.cz/clanek/6751/zpravodajske-weby-konkuruji-televiznimu-zpravodajstvi>.

SIMONS, Greg. *News and Syria: Creating key media moments in the conflict*. *Cogent - Social Sciences* [online]. Uppsala Centre for Russian and Eurasian Studies, Uppsala University, Uppsala, Sweden, 11.

4. 2016, (2: 1170583), 1-16 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/23311886.2016.1170583>.

VAŠÁT, Petr. *Kritická diskurzivní analýza: sociální konstruktivismus v praxi* [online]. 2008, , 129-133 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/kriticka-diskursivni-analyza-socialni-konstruktivismus-v-praxi>.

Vnější vlivy na chování médií. Mediagram [online]. [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://mediagram.cz/media-a-medialni-produkce/vnejsi-vlivy-na-chovani-medii>.

ZELENKA, Jakub, Tomáš MÁLEK, Marcel ŠULEK a Štěpán KORČIŠ. *Češi v zajetí sociálních bublin: Rozdělení společnosti na politicky nesmiřitelné tábory ještě bude gradovat* [online]. Mafra, 2016 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/bubliny.aspx>

Ostatní internetové zdroje

AUST, Ondřej. *Valenta ovládl vydavatelství Parlamentních listů. Mediář* [online]. 2017 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.mediar.cz/valenta-ovladl-vydavatelstvi-parlamentnich-listu/>.

Babiš: *„Prohlašuji na zdraví mých dětí, že nikdy nezasáhnu do práce Mafry“*. Echo24.cz [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/i4HhS/babis-prohlasuji-na-zdravi-mych-deti-ze-nikdy-nezasahnu-do-prace-mafry>.

BÍBA, Lukáš: *Babiš přiznal, že na nahrávkách s novinářem hovoří on, trvá ovšem na tom, že jsou zmanipulované*. Ihned.cz [online]. 2017

[cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65719320-babis-priznal-ze-na-nahravkach-s-novinarem-hovori-on-trva-ovsem-na-tom-ze-jsou-zmanipulovane>.

Čtenáři serverů skupiny iDNES. IDNES [online]. 2017, , 1–2 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: https://1gr.cz/data/soubory/mafra_all/A171228_TVE_007_IDNES.PDF.

Framing theory. Mass Communication Theory [online]. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://masscommtheory.com/theory-overviews/framing-theory/>.

Komu patří české noviny? Nově budou jen zdejších miliardářů. Aktuálně.cz [online]. 12.8.2015, , 1–7 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/komu-patri-ceske-noviny-nove-budou-jen-zdejsich-miliardaru/r~e6845e2640c511e5b3730025900fea04/>.

Rok 2003 [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://onas.seznam.cz/cz/o-firme/historie-firmy/2003/>.

Vztahy s Kaddáfím zlepšovali Blair či Chirac, kromě Sarkozyho se diktátor přátelil i s Berlusconiem [online]. 23. 3. 2018 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2428105-vztahy-s-kaddafim-zlepsovali-blair-ci-chirac-krome-sarkozyho-se-diktator-pratelil-i-s>.

Web ČT24 je nejdůvěryhodnější, ukázal průzkum. ČT24 [online]. 2011 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media/1203522-web-ct24-je-nejduveryhodnejsi-ukazal-pruzkum>.

Internetové zdroje analyzovaných článků

První událost:

Rusko poprvé udeřilo proti Asadovým odpůrcům v Sýrii [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1593403-rusko-poprve-uderilo-proti-asadovym-odpurcum-v-syrii>.

Renomovaný časopis z USA: Ruská intervence v Sýrii pomoc Sýrii jen předstírá [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Renomovany-casopis-z-USA-Ruska-intervence-v-Syrii-pomoc-Syrii-jen-predstira-401577>.

Pojďte s námi ničit džihádisty, volá Putin. USA prý do Sýrie nikdo nezval [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/putin-zve-do-akce-proti-islamskemu-statu-fp0-/zahranicni.aspx?c=A150930_161339_zahranicni_mlb.

Ruské letouny likvidují další cíle Islámského státu v Sýrii [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/382294-ruske-letouny-likviduji-dalsi-cile-islamskeho-statu-v-syrii.html>.

Rusko přiznalo, že neútočí jen na Islámský stát [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/382157-rusko-priznalo-ze-neutoci-jen-na-islamsky-stat.html>

Rusko v Sýrii útočí podle Asadova seznamu, rebelové prosí o rakety [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/neposlouchejte-pentagon-radi-moskva-dv6-/zahranicni.aspx?c=A151001_105012_zahranicni_mlb.

Rusko zahájilo bombardování Sýrie [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/382048-rusko-zahajilo-bombardovani-syrie.html>.

Čeští ministři k ruským náletům: Může to situaci uklidnit. Anebo vyhrotit [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/382081-cesti-ministri-k-ruskym-naletum-muze-to-situaci-uklidnit-anebo-vyhrotit.html>.

Rusko čelí kritice, nálety vůbec nemířily na Islámský stát [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/382083-rusko-celi-kritice-nalety-vubec-nemirily-na-islamsky-stat.html>.

Ruský zásah prodlouží válku v Sýrii o roky. Jde o boj mocností, obávají se Kurdové [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1594507-rusky-zasah-prodlouzi-vaiku-v-syrii-o-roky-jde-o-boj-mocnosti-obavaji-se-kurdove>.

Rusko si schválilo letecké útoky v Sýrii a udeřilo poblíž Homsu [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/rusko-schvalilo-nasazeni-armady-v-syrii-fdz-/zahranicni.aspx?c=A150930_100845_zahranicni_mlb.

Druhá událost:

Turci sestřelili na hranicích ruský bitevník. Byl v Sýrii, brání se Kreml [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: Zdroj: https://zpravy.idnes.cz/hranice-syrie-turecko-letoun-f-16-dar-/zahranicni.aspx?c=A151124_091037_zahranicni_aba.

Turkmeni se chlubí kusy ruských padáků. Jeden pilot žije, tvrdí Rusko [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/rusko-turecko-su-24-0ni-/zahranicni.aspx?c=A151125_093636_zahranicni_aha.

NATO stojí za Tureckem, ale vyzývá ke klidu a zmírnění napětí [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/nato-se-postavilo-za-turecko-dij-/zpr_nato.aspx?c=A151124_194911_zpr_nato_inc.

Turci přestřelili, ale potřebujeme je k zastavení uprchlické tsunami, míní Vondra [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z:

<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Turci-prestrelili-ale-potrebujeme-je-k-zastaveni-uprchlicke-tsunami-mini-Vondra-409796>.

Sestřelení ruského letadla vyvolalo v Turecku nadšení [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Sestreleni-ruskeho-letadla-vyvolalo-v-Turecku-nadseni-409865>.

Vojenský analytik Štefec zcela vážně: Sestřelení ruského letadla Tureckem, členem NATO, je válečný akt. Američané o tom museli vědět. Z toho se může vyvinout velice ošklivá situace [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Vojensky-analytik-Stefec-zcela-vazne-Sestreleni-ruskeho-letadla-Tureckem-clenem-NATO-je-valecny-akt-Americane-o-tom-museli-vedet-Z-toho-se-muze-vyvinout-velice-oskliva-situace-409921>.

O co jde Turecku, hrozí teď světová válka? S chladnou hlavou o horkém incidentu [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/O-co-jde-Turecku-hrozi-ted-svetova-valka-S-chladnou-hlavou-o-horkem-incidentu-409807>.

P.C. Roberts: Turci přivedli ruskou naději na spolupráci se Západem vniveč [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/P-C-Roberts-Turci-privedli-ruskou-nadeji-na-spolupraci-se-Zapadem-vnivec-409868>.

Turci sestřelili ruský bombardér [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/387222-turci-sestrelili-rusky-bombarder.html>.

Druhého pilota ze sestřeleného suchoje zachránili Asadovi vojáci, potvrdil Putin [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/387341-druheho-pilota-ze-sestreleneho-suchoje-zachranili-asadovi-vojaci-potvrdil-putin.html>.

Varovali jsme vás, vzkazují Turci Rusům [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/387254-varovali-jsme-vas-vzkazuji-turci-rusum.html>.

Napětí roste, Rusové na turecko-syrské hranici rozmisťují střely S-400 [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/387571-napeti-roste-rusove-na-turecko-syrske-hranici-rozmistuji-strely-s-400.html>.

Chci se vrátit a pomstít velitele, říká navigátor ze sestřeleného ruského bombardéru [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/387468-chci-se-vratit-a-pomstit-velitele-rika-navigator-ze-sestreleneho-ruskeho-bombarderu.html>.

Jedno sestřelené Su-24, dvě vysvětlení. Co tvrdí Ankar a čím kontruje Moskva [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/387332-jedno-sestrelene-su-24-dve-vysvetleni-co-tvrdi-ankara-a-cim-kontruje-moskva.html>.

Omluva od nás? Rusové by se měli omluvit nám, řekl turecký prezident [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/387534-omluva-od-nas-rusove-by-se-meli-omluvit-nam-rekl-turecky-prezident.html>.

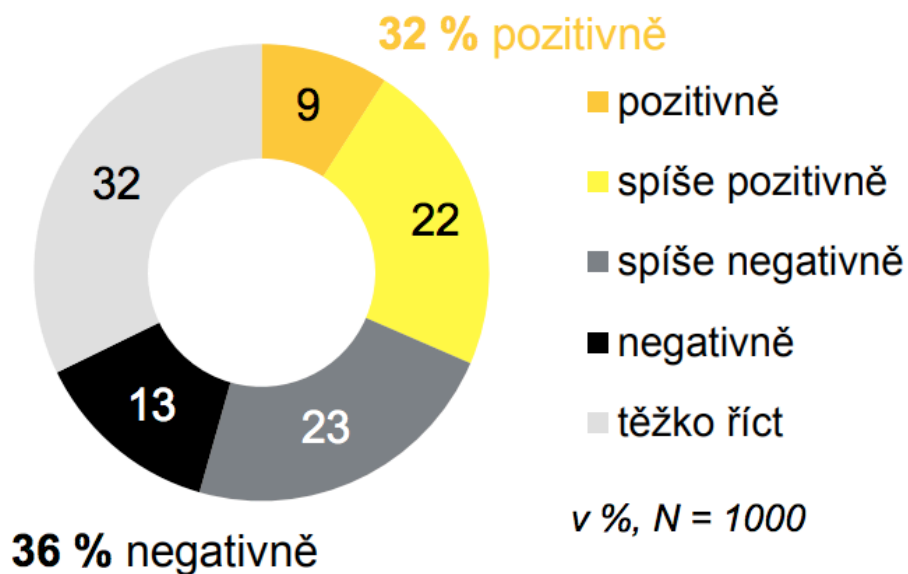
Rusko pošle do Sýrie protiletadlový systém S-400 [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/387360-rusko-posle-do-syrie-protiletadlovy-system-s-400.html>.

Turci sestřelili ruský stíhací bombardér Su-24 [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1624165-turci-sestrelili-rusky-stihaci-bombardier-su-24>.

Rusko je připraveno zničit vše, co ohrozí jeho letadla. Druhý pilot zachráněn [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1624791-rusko-je-pripraveno-znicit-vse-co-ohrozi-jeho-letadla-druhy-pilot-zachranen>.

Vážný incident, říká Londýn o sestřelení ruské stíhačky, Zaorálek chce rychlou dohodu o Sýrii [online]. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1624555-vazny-incident-rika-londyn-o-sestreleni-ruske-stihacky-zaoralek-chce-rychlou-dohodu-o>.

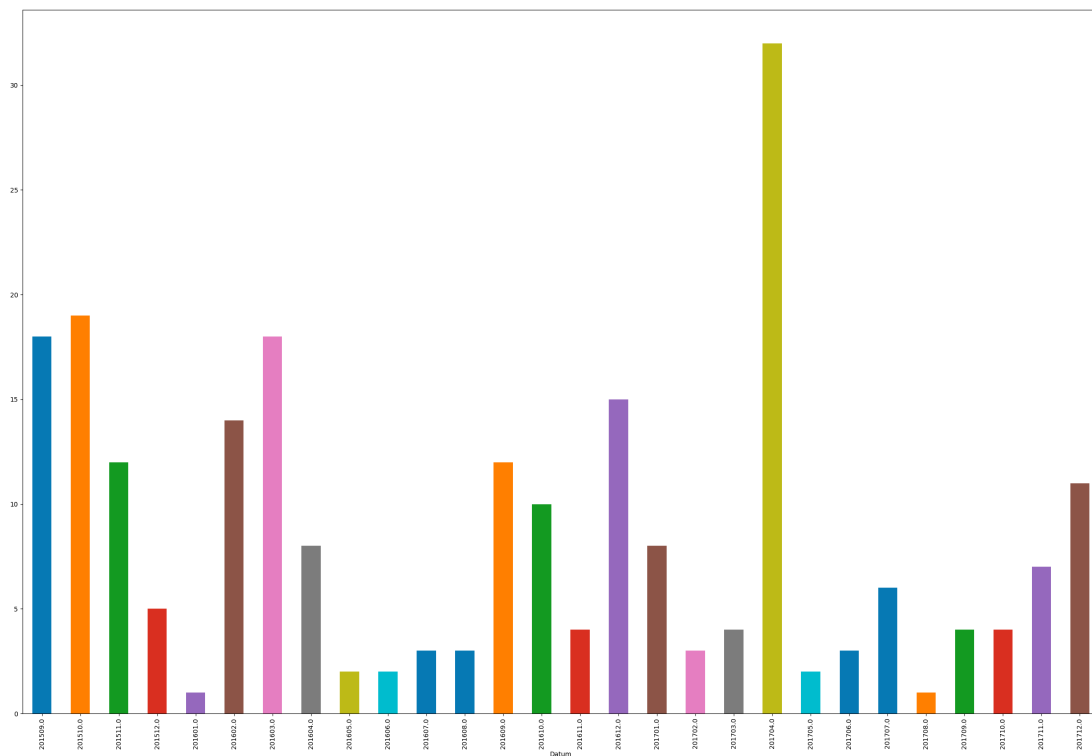
7 PŘÍLOHY

Graf č.1: Grafické znázornění odpovědí na otázku „*Jak vnímáte angažmá Ruska v Sýrii?*“. Agentura Focus. Dostupné z: <http://www.focus-agency.cz/z-nasich-vyzkumu/cesko-ruske-vztahy>.

		I			N		
pohlaví	celek	9	22	23	13	32	1000
	žena	7	20	23	13	37	515
	muž	11	25	23	14	27	485
věk	18-24	7	12	20	12	49	106
	25-34	5	22	23	10	39	185
	35-44	9	25	18	17	31	185
	45-54	10	19	25	17	28	162
	55-64	8	25	25	15	27	172
	65 a více	15	26	25	9	24	190
vzdělání	ZŠ	10	23	20	9	37	159
	SŠ bez maturity	10	19	26	11	33	360
	SŠ s maturitou	8	24	21	15	32	345
	VŠ	7	25	24	21	24	136
velikost obce	do 4.999 obyvatel	13	27	20	14	27	379
	5.000 - 19.999 obyvatel	3	17	29	14	37	180
	20.000 - 99.999 obyvatel	9	23	23	9	35	214
	100.000 a více obyvatel	7	19	23	15	36	227
preferovaná strana	ANO	8	32	17	15	27	168
	ČSSD	8	29	24	11	28	151
	KSČM	18	34	16	10	22	79
	TOP 09	6	15	32	25	22	65
	ODS	6	20	30	22	22	50
	ostatní strany	8	18	18	18	37	146
	nerozhodnutí	10	15	26	9	40	341

Graf č.2: Grafické znázornění odpovědí podle skupin respondentů na otázku „*Jak vnímáte angažmá Ruska v Sýrii?*“. Dostupné z: <http://www.focus-agency.cz/z-nasich-vyzkumu/cesko-ruske-vztahy>.

Graf č. 3: Frekvence článků vybraných serverů od září 2015 do prosince 2017, které obsahovaly klíčová slova: Rusko nebo Putin a Sýrie nebo al-Asad. K sběru celkového kvanta jsem využil pokročilých funkcí vyhledávače Google.